

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
TİCARET BAKANLIĞI

EKONOMİK GÖRÜNÜM

Aralık 2024

Son Güncelleme Tarihi: 07.01.2025

Not: Sunumda yer verilen veri, görüş ve değerlendirmeler, hiçbir kişi, kurum veya kuruluşa herhangi bir taahhüt içermemekte olup sadece bilgi amaçlıdır.

İÇİNDEKİLER

A- MAKROEKONOMİK GELİŞMELER	3
B- MAKROEKONOMİK GÖRÜNÜM	20
C- İÇ TİCARET GELİŞMELERİ	31
D- DIŞ TİCARETTE GELİŞMELER	38
1) MAL TİCARETİ	39
2) ULUSLARARASI HİZMET TİCARETİ	52
E- YATIRIM ORTAMI	65
F- SERBEST BÖLGELER	71
G- İKİLİ, BÖLGESEL, ÇOKLU ve ÇOK TARAFLI TİCARET	78

A- MAKROEKONOMİK GELİŞMELER

MAKROEKONOMİK GELİŞMELER

Temel Ekonomik Göstergeler

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
GSYH Artışı, Zincirlenmiş Hacim Endeksi , %	6,1	3,3	7,5	3,0	0,8	1,9	11,4	5,5	5,1
GSYH, Cari Fiyatlarla, Milyar TL	2.351	2.627	3.134	3.761	4.318	5.049	7.256	15.012	26.546
GSYH, Cari Fiyatlarla, Milyar \$	867	869	859	798	760	717	808	906	1.130
Nüfus, Bin Kişi	78.218	79.278	80.313	81.407	82.579	83.385	84.147	85.280	85.326
Kişi Başına GSYH, Cari Fiyatlarla, \$	11.085	10.964	10.696	9.799	9.208	8.600	9.601	10.659	13.243
İhracat (GTS, F.O.B.), Milyon \$	151,0	149,2	164,5	177,2	180,8	169,6	225,2	254,2	255,6
İhracat (GTS)/GSYH,%	17,4	17,2	19,1	22,2	23,8	23,7	27,9	28,1	22,6
İthalat (GTS, C.I.F.), Milyon \$	213,6	202,2	238,7	231,2	210,3	219,5	271,4	363,7	362,0
İthalat (GTS)/GSYH, %	24,6	23,3	27,8	29,0	27,7	30,6	33,6	40,2	32,0
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (% GTS)	70,7	73,8	68,9	76,6	86,0	77,3	83,0	69,9	70,6
Seyahat Gelirleri, Milyar \$	33,2	23,8	28,1	32,1	38,8	14,2	27,9	45,4	49,5
Doğrudan Yabancı Yatırımlar (Giriş), Milyar \$	19,3	13,8	11,2	12,5	9,5	7,7	12,9	13,7	10,7
Cari İşlemler Dengesi (Milyar \$)	-21,4	-22,2	-35,1	-14,6	15,0	-31,1	-6,4	-46,6	-40,5
Cari İşlemler Dengesi/GSYH, %	-2,5	-2,6	-4,1	-1,8	2,0	-4,3	-0,8	-5,1	-3,6
İşgücüne Katılma Oranı, %	51,3	52,0	52,8	53,2	53,0	49,3	51,4	53,1	53,3
İşsizlik Oranı, %	10,3	10,9	10,9	11,0	13,7	13,2	12,0	10,4	9,4
İstihdam Oranı, %	46,0	46,3	47,1	47,4	45,7	42,8	45,2	47,5	48,3
TÜFE, (On iki aylık ortalamalara göre değişim) (%)	7,67	7,78	11,14	16,33	15,18	12,28	19,60	72,31	53,86
TÜFE (%)	8,81	8,53	11,92	20,30	11,84	14,60	36,08	64,27	64,77
ÜFE, (On iki aylık ortalamalara göre değişim) (%)	5,28	4,30	15,82	27,01	17,56	12,18	43,86	128,47	49,93
ÜFE (%)	5,71	9,94	15,47	33,64	7,36	25,15	79,89	97,72	44,22

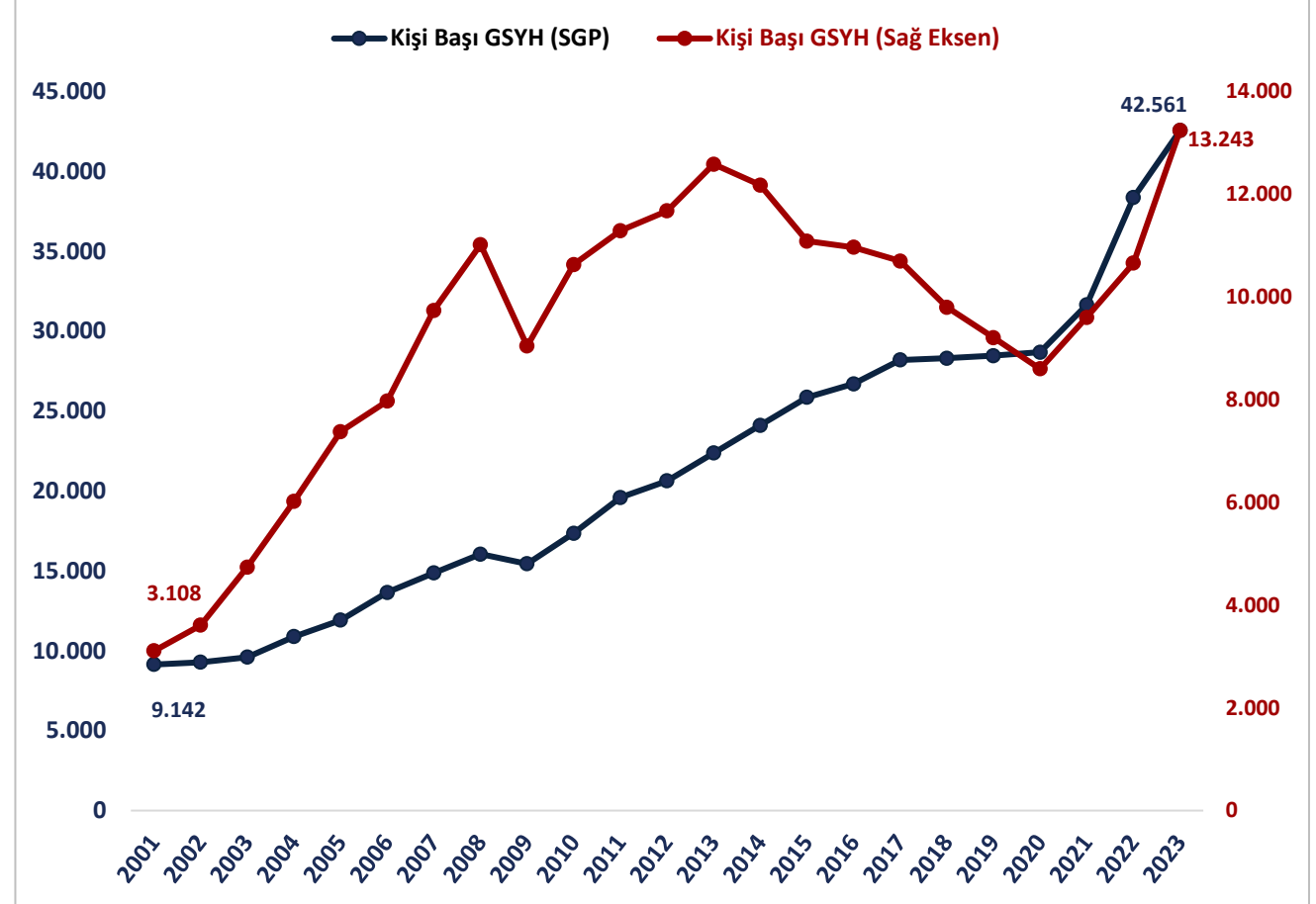
Kaynak: TÜİK, TCMB

MAKROEKONOMİK GELİŞMELER

Kişi Başına Düşen GSYH

- Kişi başı Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYH), 2023 yılında, 2002 yılına göre 3,7 kat artışla 3.608 dolardan 13.243 dolara yükselmiştir.
- Satın Alma Gücü Paritesi'ne (SGP) göre, 2023'te kişi başı GSYH 42.561 dolar olmuştur.

Kişi Başına Düşen GSYH, ABD Doları

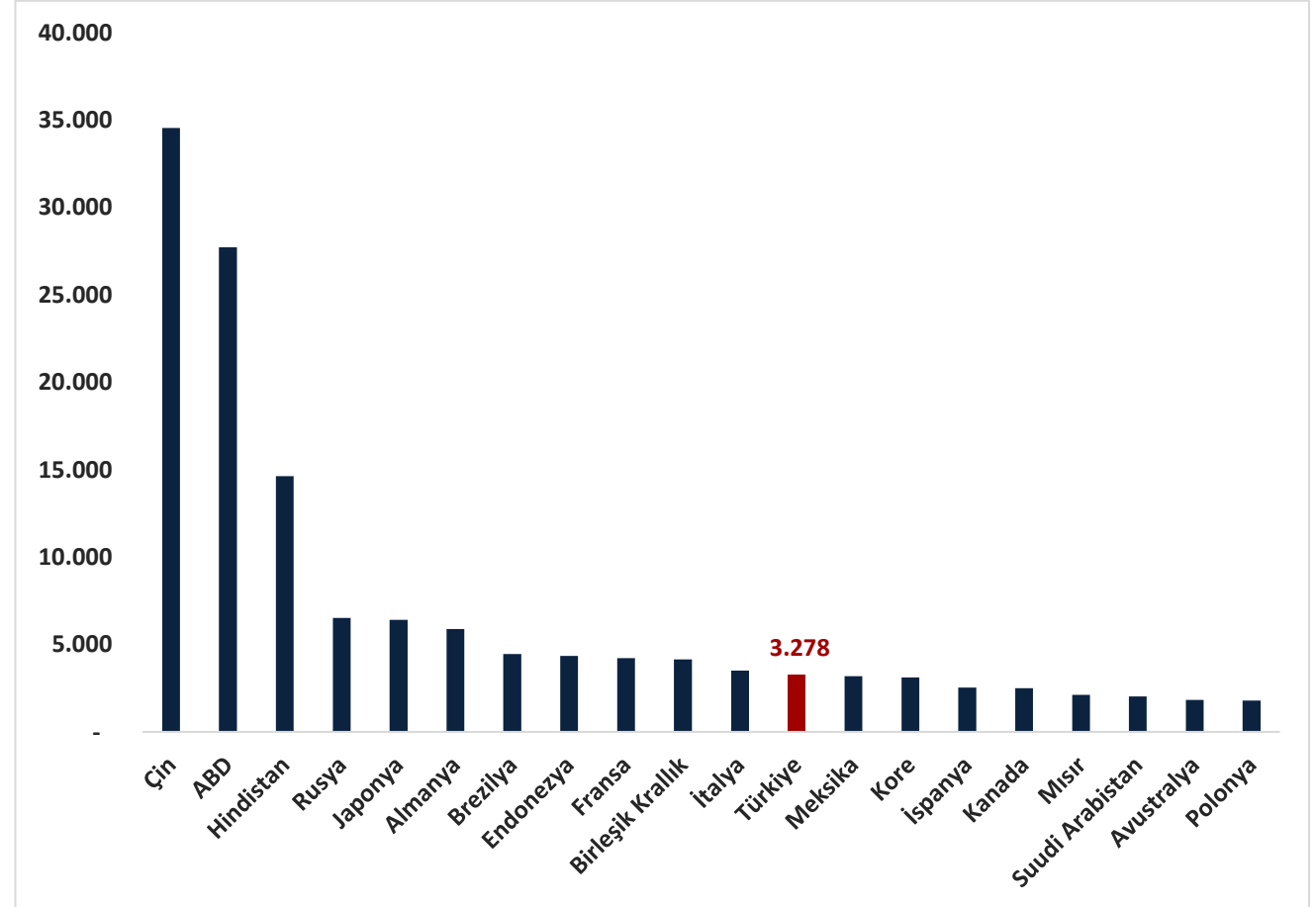
Kaynak: TÜİK

MAKROEKONOMİK GELİŞMELER

Dünya'nın En Büyük 20 Ekonomisi

- 2023 yılı itibarıyla Satın Alma Gücü Paritesi'ne (SGP) göre GSYH sıralamasında Türkiye, dünyanın 12'inci, Avrupa'nın 4'üncü büyük ekonomisidir.

Dünya'nın En Büyük 20 Ekonomisi (Satın Alma Gücü Paritesi, GSYH)

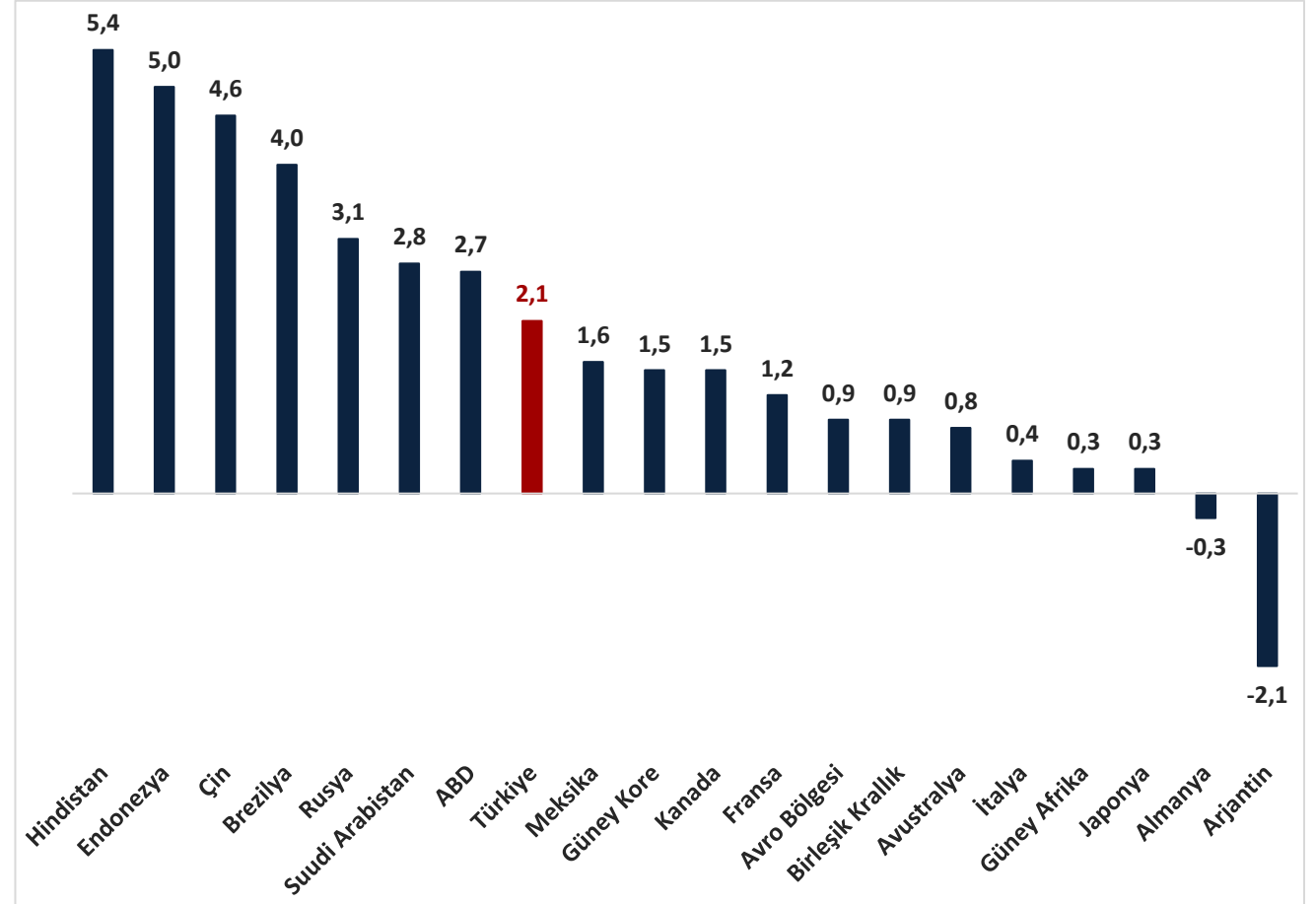
Kaynak: IMF

MAKROEKONOMİK GELİŞMELER

G20 Ülkelerinin GSYH Değişimleri

- Türkiye ekonomisi 2024 yılının üçüncü çeyreğinde %2,1 oranında büyümüştür.

Verisi Açıklanan G20 Ülkelerinin GSYH Değişimleri (%) (2024 Ç3)

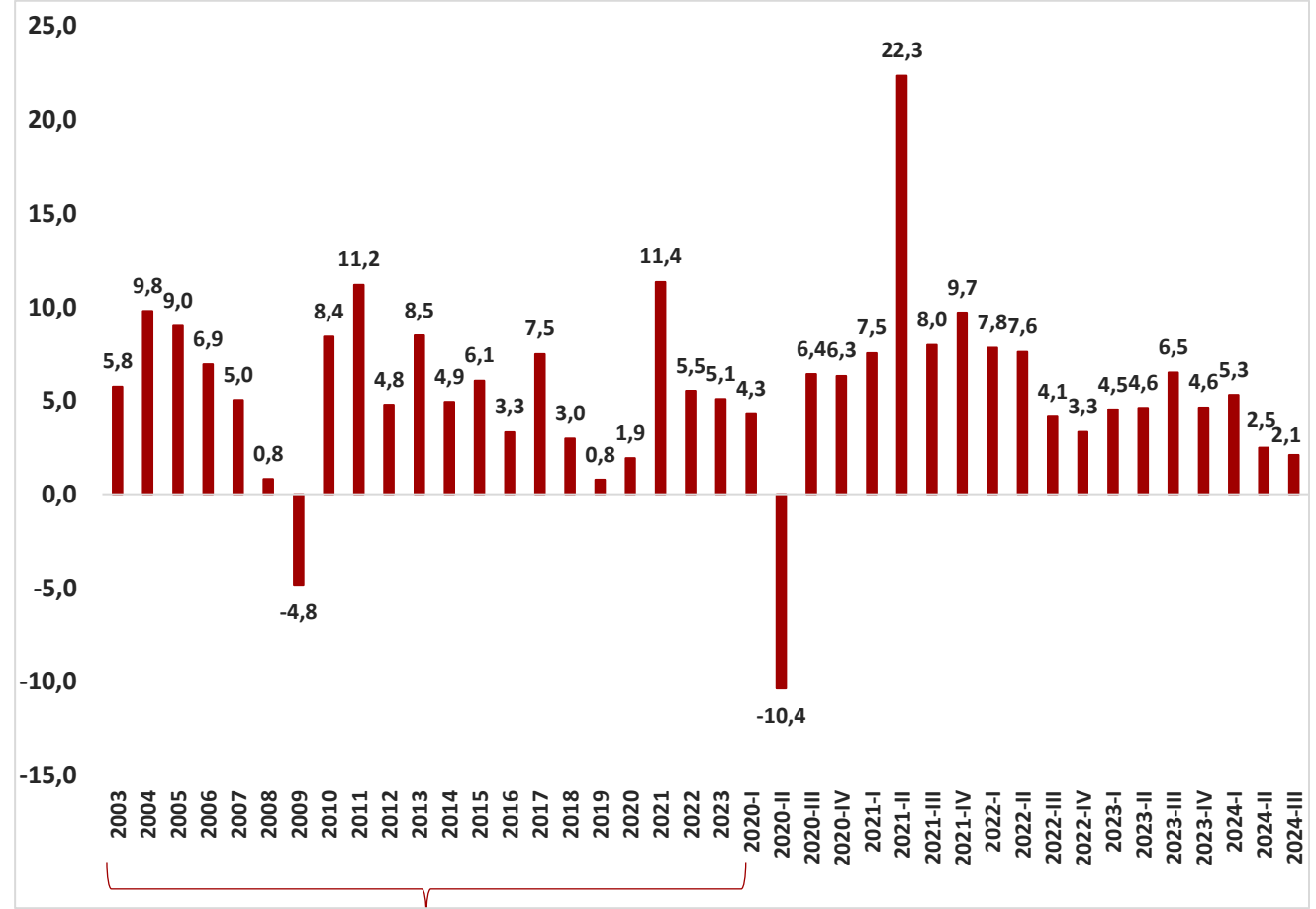
Kaynak: S&P Global, EIU, Eurostat, ABD BEA, Avustralya İstatistik Bürosu

MAKROEKONOMİK GELİŞMELER

Dönemler İtibarıyla GSYH Büyümesi

- Türkiye ekonomisi 2024 yılının üçüncü çeyreğinde geçen yılın aynı dönemine göre %2,1 oranında büyümüştür.
- Türkiye ekonomisi 2003-2023 döneminde ise yıllık ortalama %5,4 oranında büyümüştür.

Dönemler İtibarıyla GSYH Büyüme Oranları (%)

Kaynak: TÜİK

Yıllık Artışlar

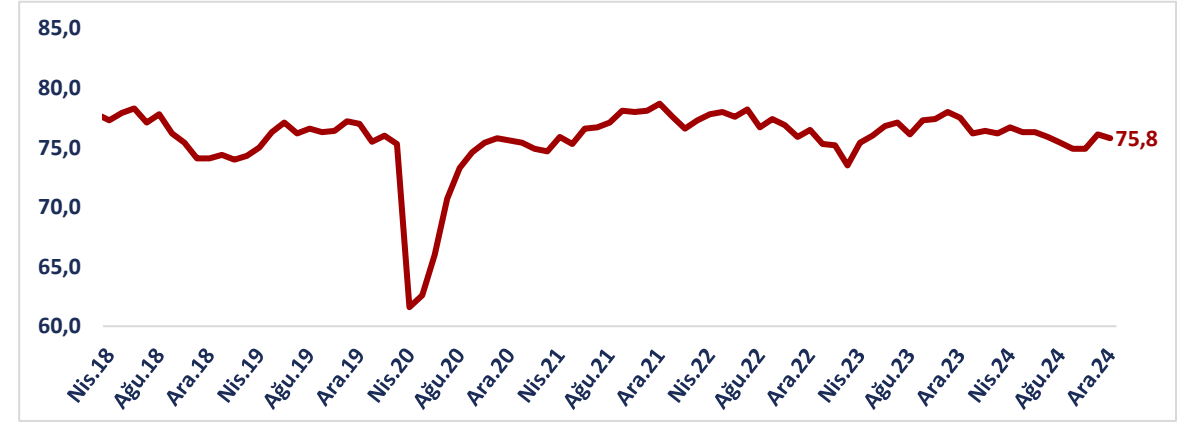

MAKROEKONOMİK GELİŞMELER

Sanayi Üretimi

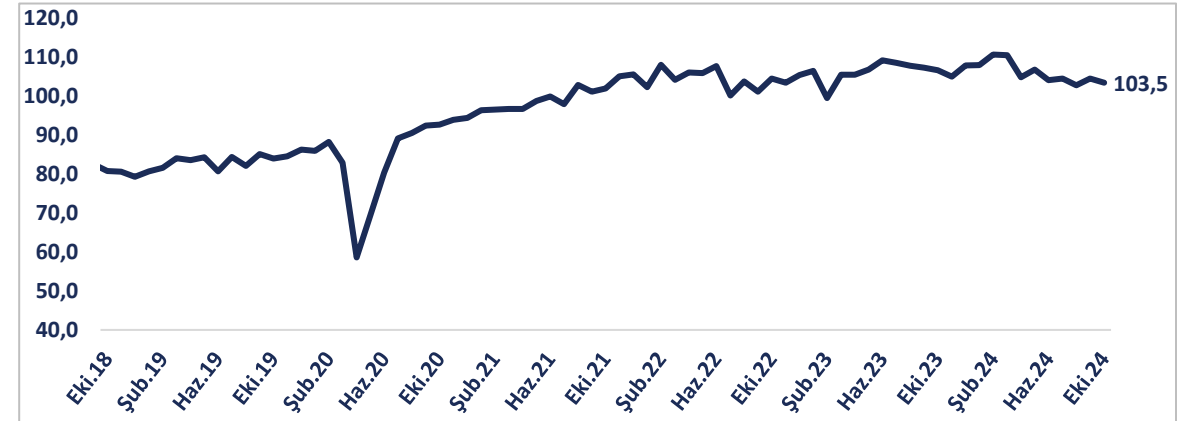
- 2024 yılı Aralık ayında, İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (KKO) yıllık bazda 1,7 puan, aylık bazda ise 0,3 puan azalışla %75,8 seviyesinde gerçekleşmiştir.
- 2024 yılı Ekim ayında mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi'nde bir önceki aya göre %0,9 azalış, takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi'nde ise bir önceki yılın aynı ayına göre %3,0 oranında azalış gerçekleşmiştir.

İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (%)

Kaynak: TCMB

Sanayi Üretim Endeksi*

Kaynak: TÜİK , *Mevsim ve Takvim Etkilerinden Arındırılmış Endeks (2021=100)

MAKROEKONOMİK GELİŞMELER

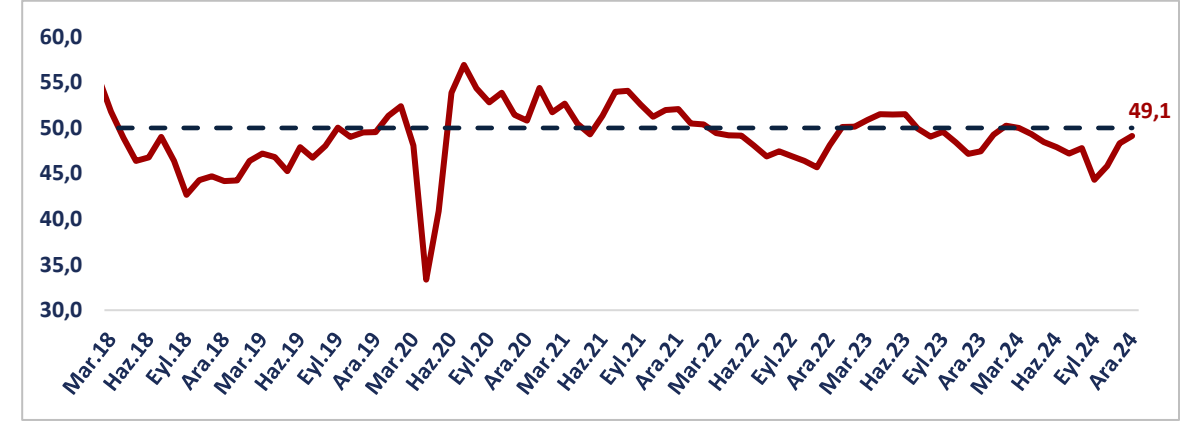
Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI)

- Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI), 2024 yılı Aralık ayında 49,1 olarak gerçekleşmiştir.

- Yeni İhracat Siparişleri Endeksi Aralık ayında 49,8 olarak gerçekleşmiştir.

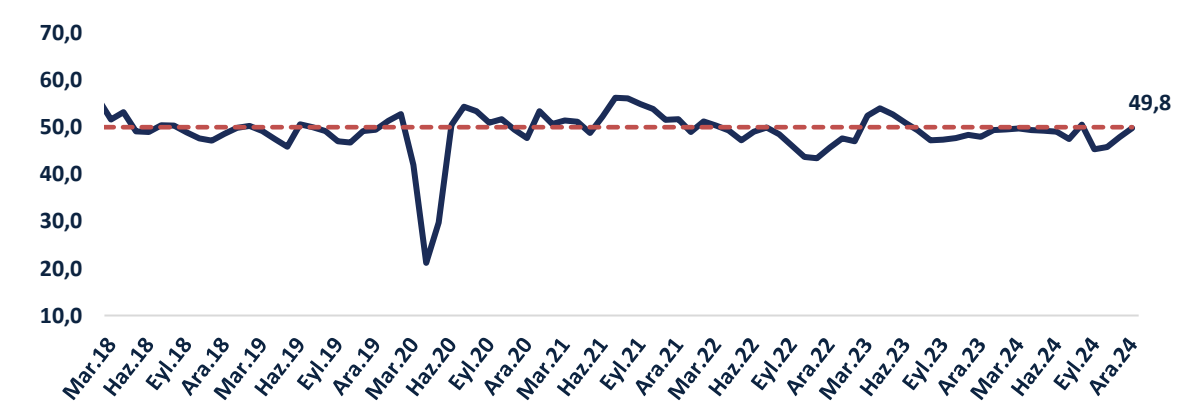
Endekslerin 50 değerinin üzerinde olması iyileşmeye işaret ederken 50'nin altında olması kötüleşmeyi ifade etmektedir.

Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI)

Kaynak: S&P Global

Yeni İhracat Siparişleri Endeksi

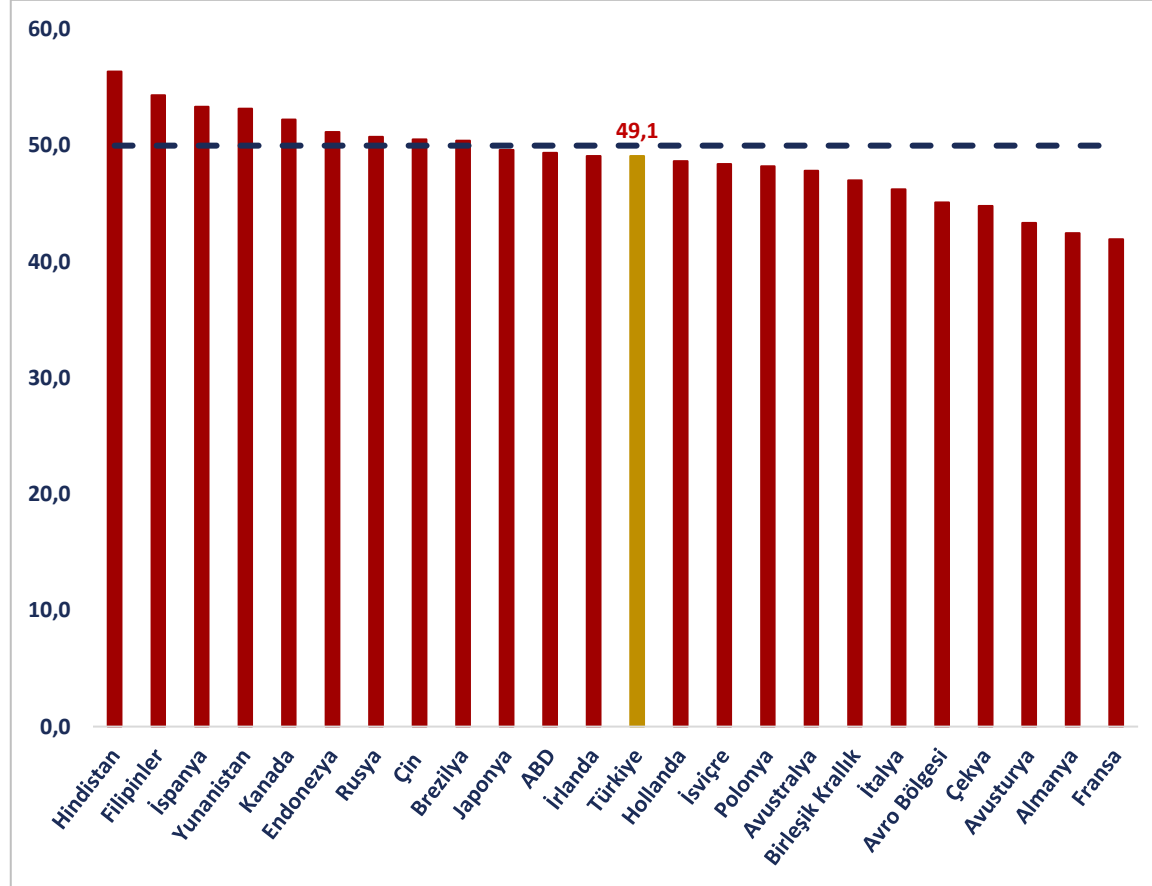

Kaynak: S&P Global

MAKROEKONOMİK GELİŞMELER

Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI)

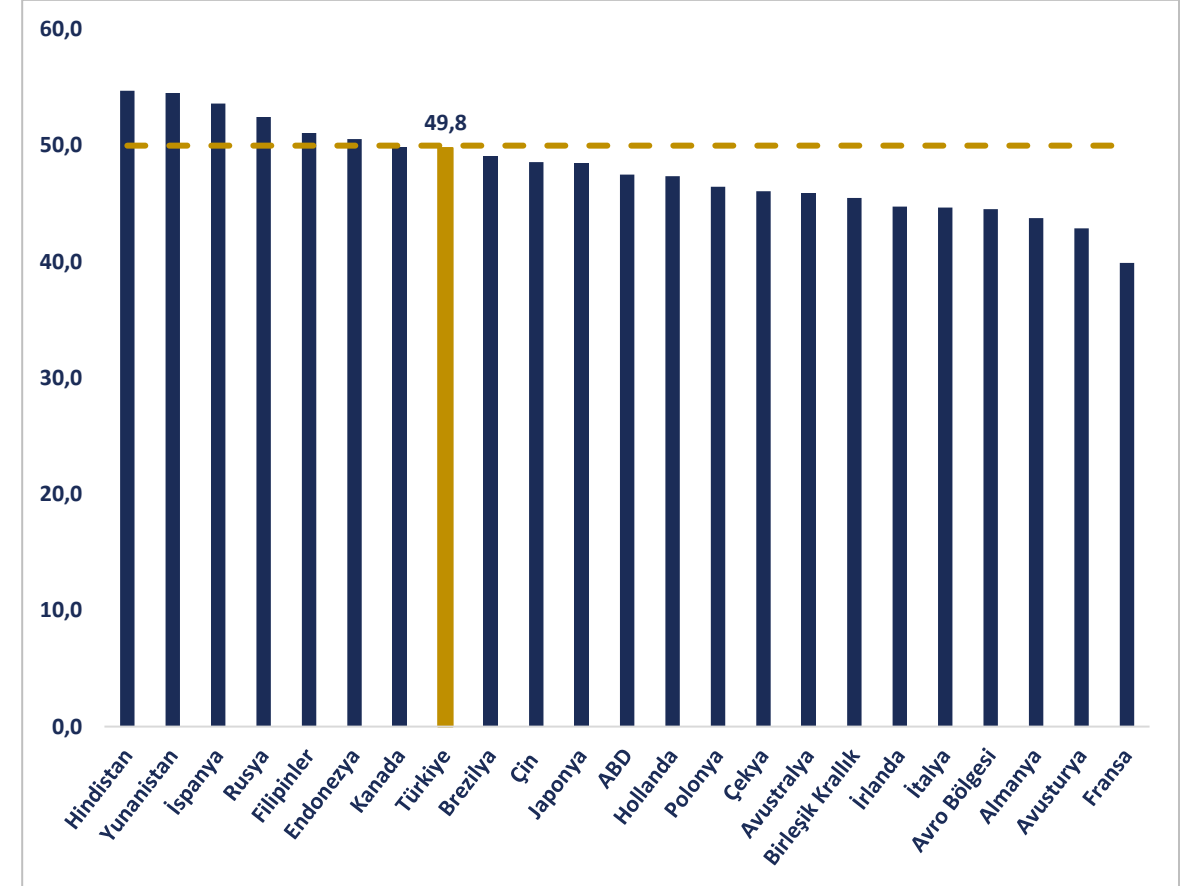
İmalat Sanayi Satın Alma Yöneticileri Endeksi* (PMI), Aralık 2024

Kaynak: S&P Global

Endekslerin 50 değerinin üzerinde olması iyileşmeye işaret ederken 50'nin altında olması kötüleşmeyi ifade etmektedir. Mevsimsellikten arındırılmış veriler kullanılmıştır.

Yeni İhracat Siparişleri Endeksi*, Aralık 2024

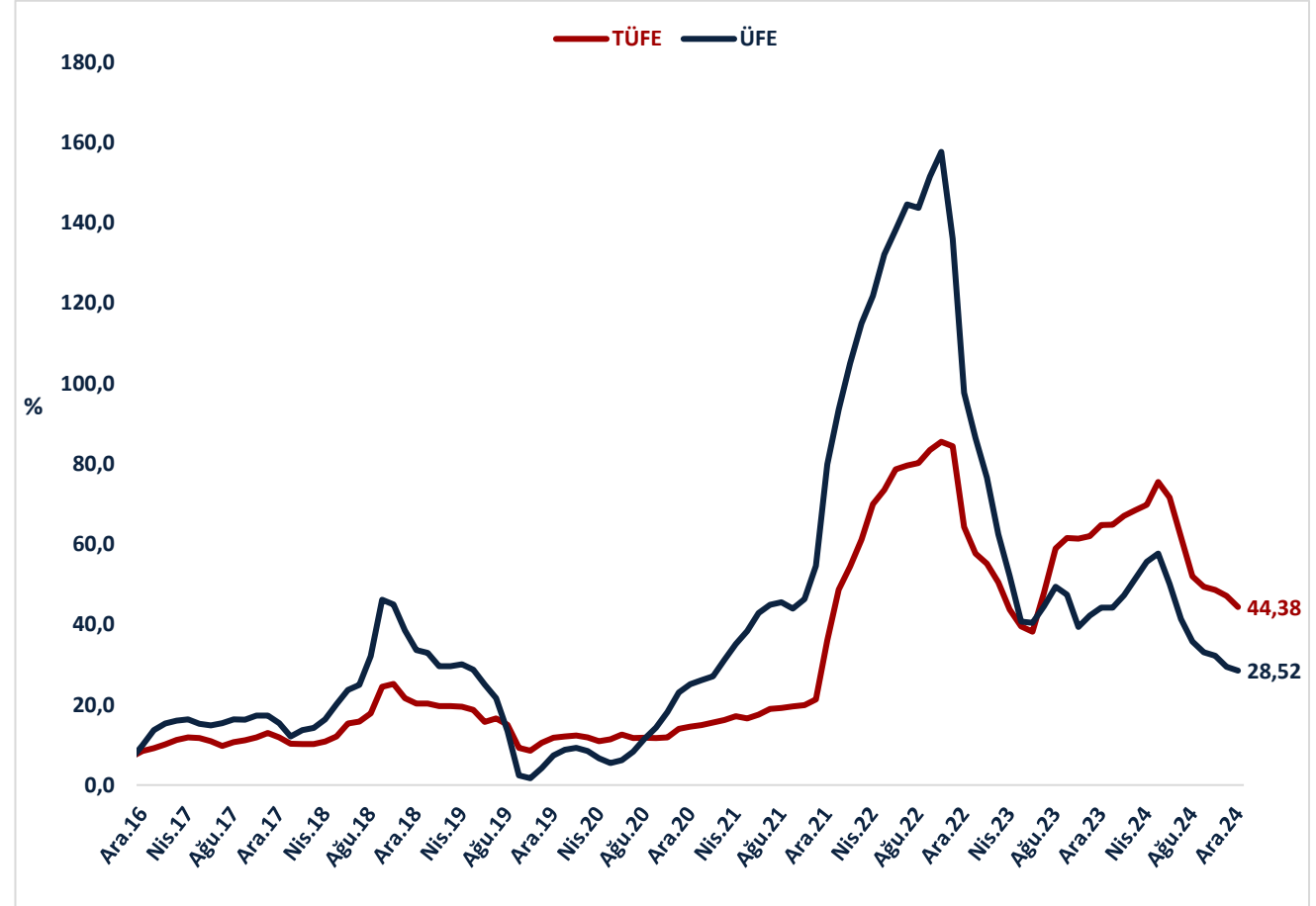
Kaynak: S&P Global

MAKROEKONOMİK GELİŞMELER

Yıllık Enflasyon

- 2024 yılı Aralık ayında, bir önceki yılın aynı ayına göre, TÜFE'de %44,38, Yi-ÜFE'de ise %28,52 oranında artış gerçekleşmiştir.

Enflasyondaki Gelişmeler

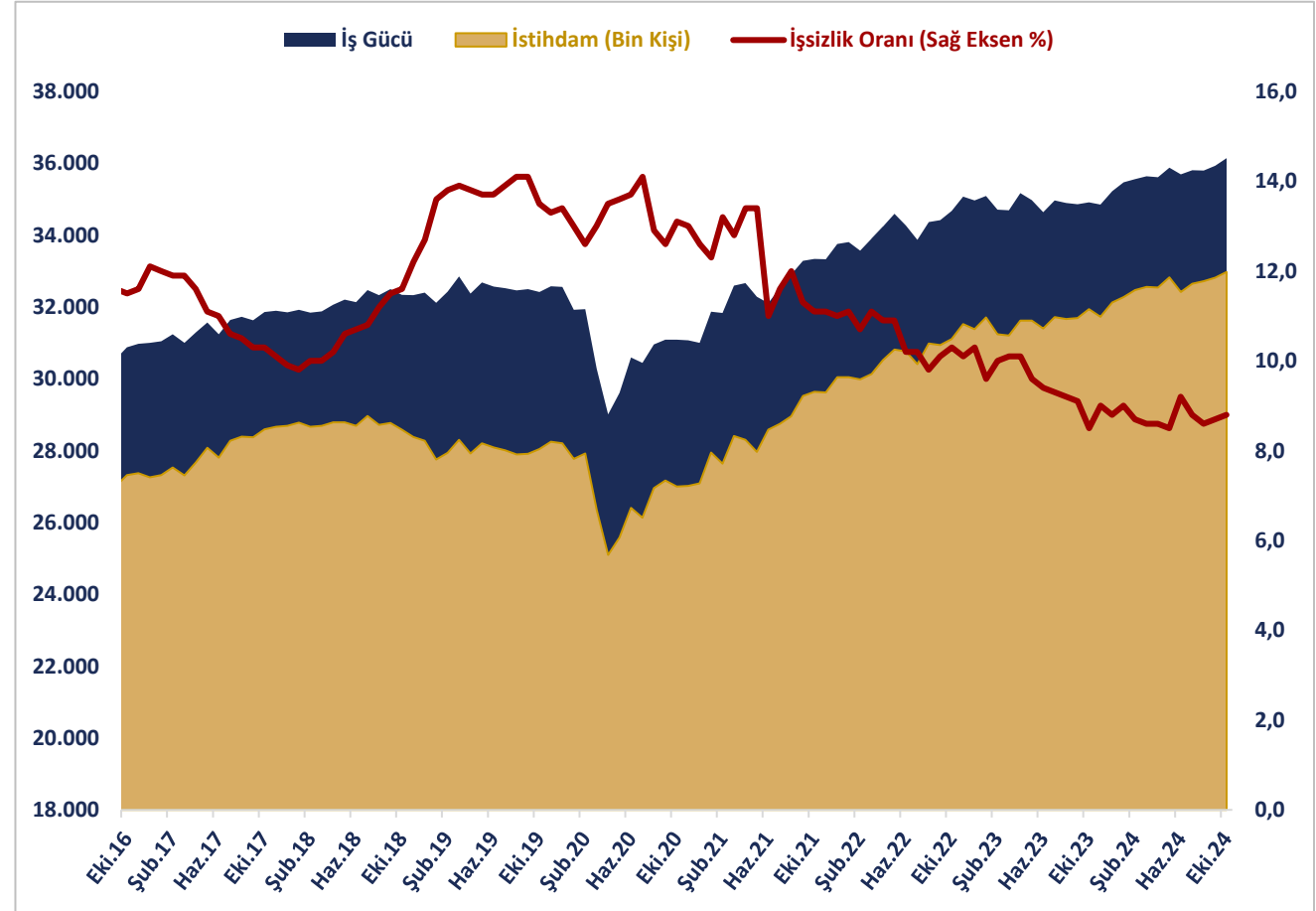
Kaynak: TÜİK

MAKROEKONOMİK GELİŞMELER

İşgücü Piyasası

- Mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlik oranı 2024 yılı Ekim ayında %8,8 seviyesinde gerçekleşmiştir.
- 2024 yılı Ekim ayında, mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlik oranı ABD'de %4,1, Avro Bölgesi'nde %6,3, Almanya'da %3,4, Fransa'da %7,6 ve İtalya'da %5,8 düzeyinde bulunmaktadır.
- İstihdam edilenlerin sayısı 2024 yılı Ekim ayında 156 bin kişi artışla 32 milyon 970 bin kişi, istihdam oranı ise 0,2 puanlık artışla %49,9 olmuştur.

İşgücü Piyasasındaki Gelişmeler (Bin Kişi)

Kaynak: TÜİK

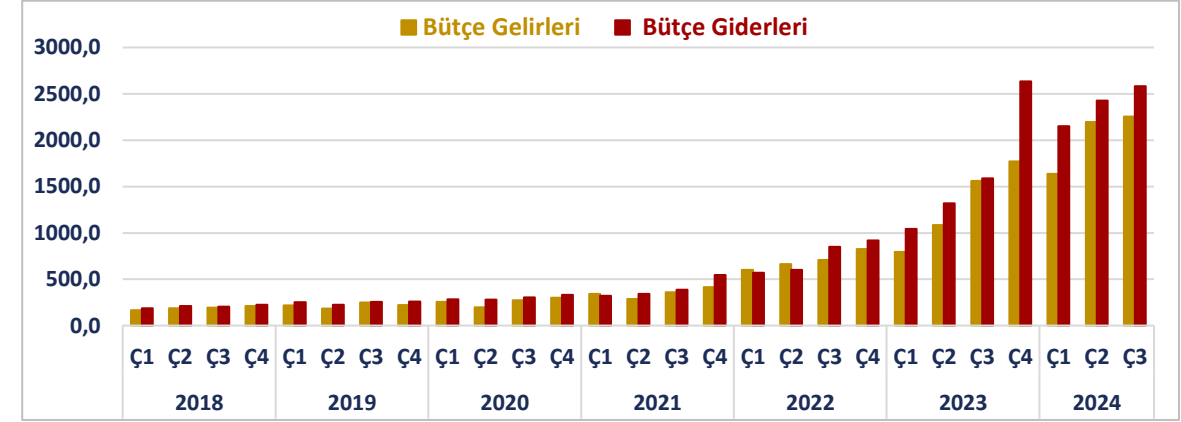
Not: Mevsimsel Düzeltmiş Veriler

MAKROEKONOMİK GELİŞMELER

Merkezi Yönetim Bütçesi

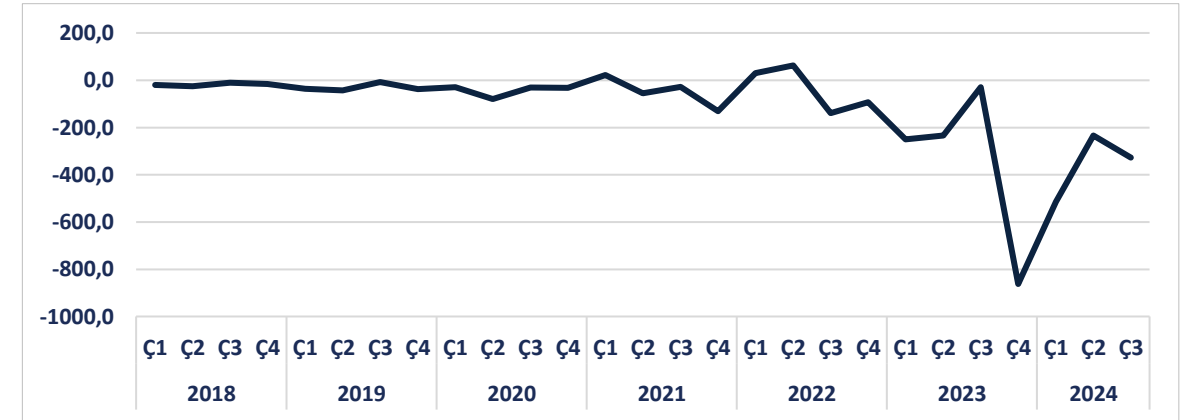
- 2024 yılı Kasım ayında merkezi yönetim bütçe giderleri 956,1 milyar TL, bütçe gelirleri 939,5 milyar TL ve bütçe açığı 16,6 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.
- 2024 yılı 3. çeyreğinde merkezi yönetim bütçe giderleri 2.580,1 milyar TL, bütçe gelirleri 2.253,3 milyar TL ve bütçe açığı 326,8 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri (Milyar TL)

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı

Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi (Milyar TL)

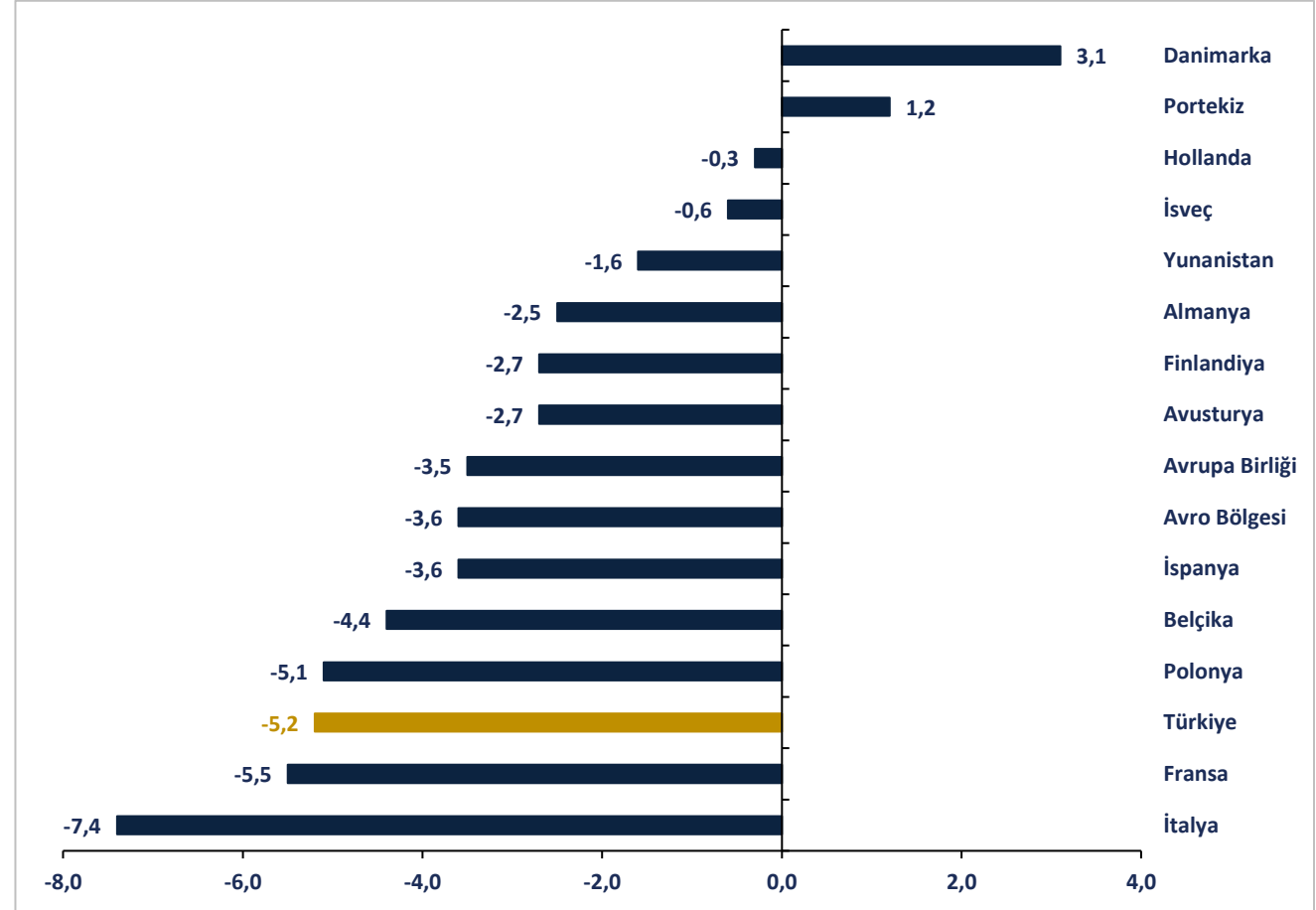
Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı

MAKROEKONOMİK GELİŞMELER

Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi

- Türkiye'nin Merkezi Yönetim Bütçe Dengesinin GSYH'ye oranı 2023 yılında -%5,2 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi / GSYH, (%) 2023

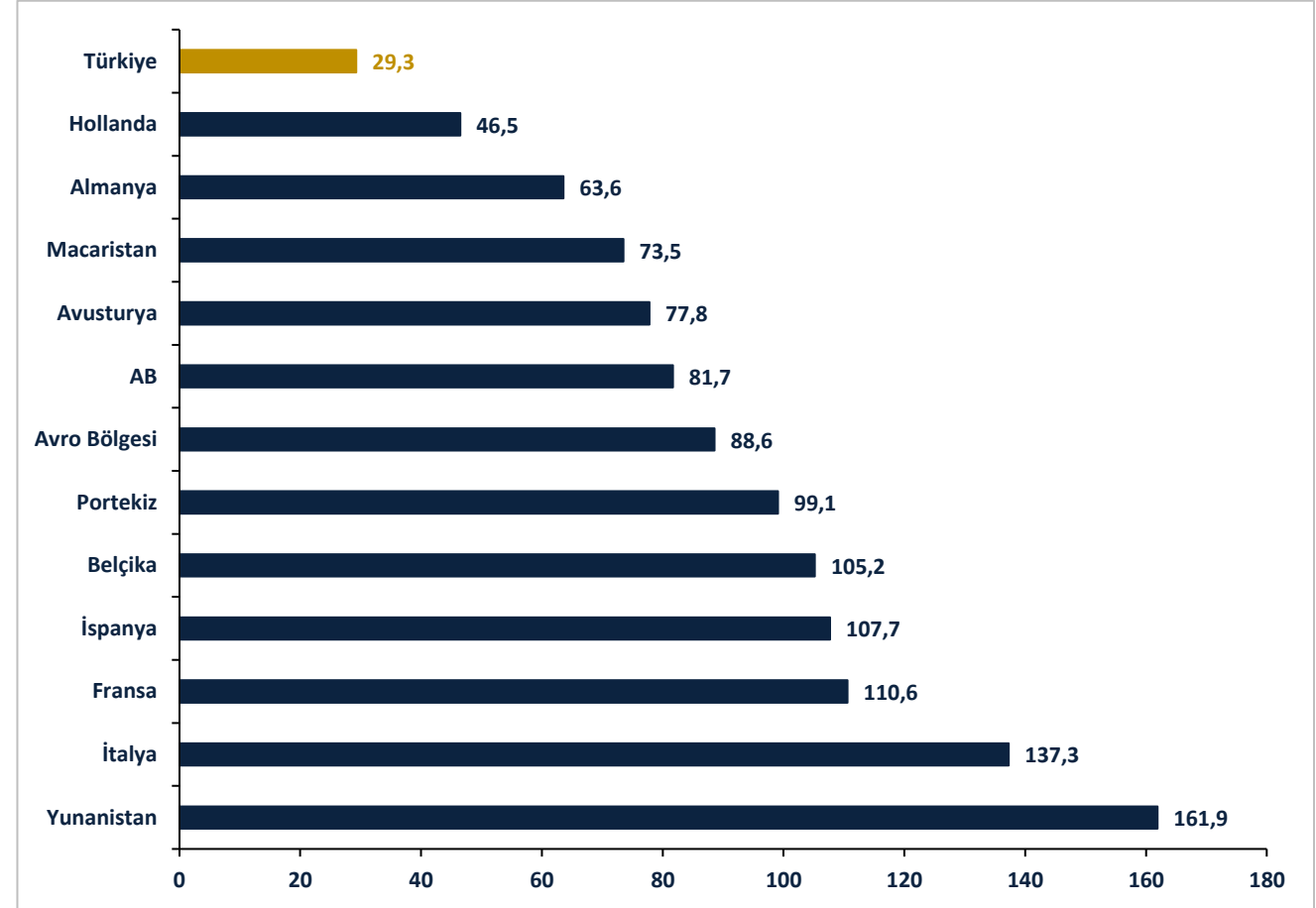
Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Eurostat

MAKROEKONOMİK GELİŞMELER

AB Tanımlı Genel Devlet Borç Stoku / GSYH

- Türkiye'nin AB tanımlı Genel Devlet Borç Stokunun GSYH'ye oranı 2023 yılında, Maastricht kriteri olan %60'ın oldukça altında, %29,3 olarak gerçekleşmiştir.

AB Tanımlı Genel Devlet Borç Stoku / GSYH, (%) 2023

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Eurostat

MAKROEKONOMİK GELİŞMELER

Ödemeler Dengesi İstatistikleri

- 2023 yılı Ekim ayında 19 milyon dolar fazla veren cari işlemler dengesi, 2024 yılı Ekim ayında 1,9 milyar dolar fazla vermiştir.

Ödemeler Dengesi

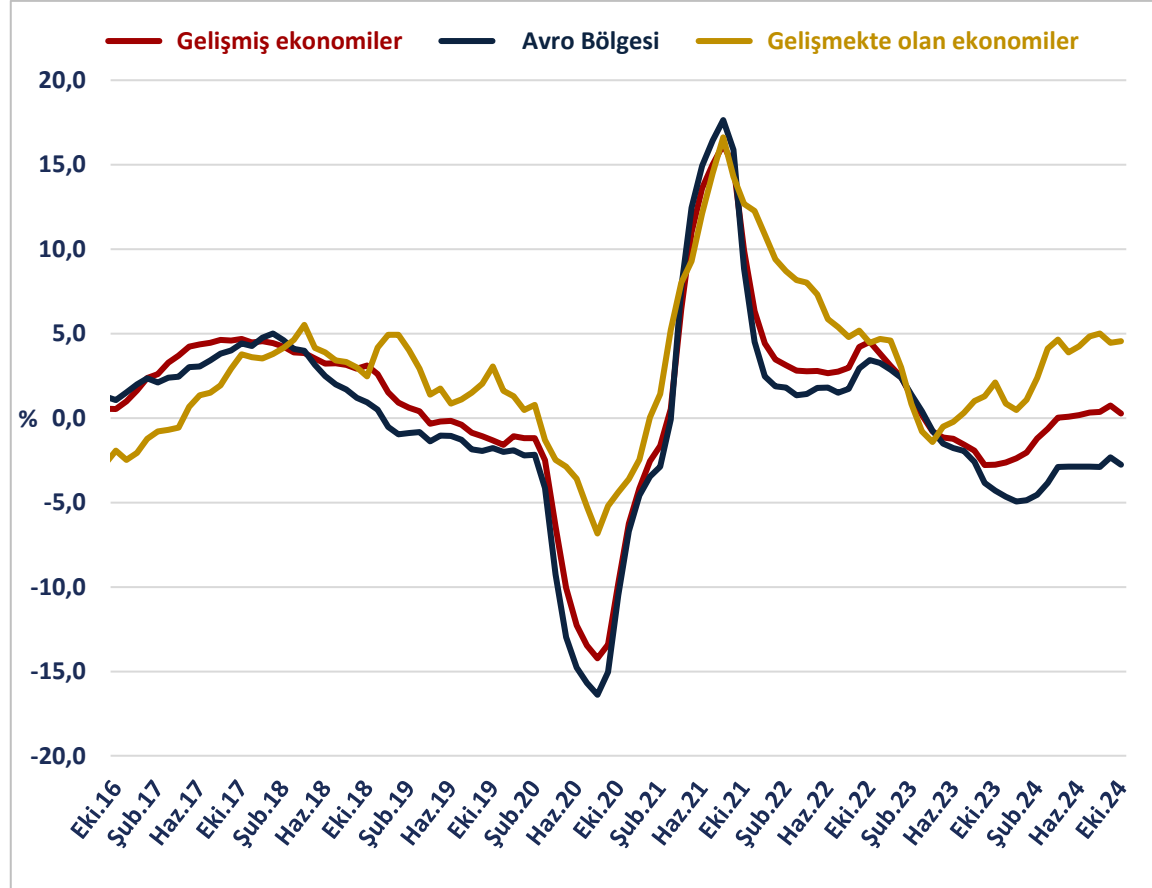
Milyon Dolar	Ekim			Ocak-Ekim		
	2023	2024	Fark	2023	2024	Fark
I- CARI İŞLEMLER HESABI	19	1.880	1.861	-36.052	-3.295	32.757
A. DIŞ TİCARET DENGESİ	-4.986	-3.542	1.444	-77.265	-44.777	32.488
B. HİZMETLER DENGESİ	6.074	6.450	376	50.632	53.995	3.363
C. BİRİNCİL GELİR DENGESİ	-1.016	-1.048	-32	-9.848	-12.572	-2.724
D. İKİNCİL GELİR DENGESİ	-53	20	73	429	59	-370
II- SERMAYE HESABI	-16	-7	9	-182	-118	64
III- FİNANS HESAPLARI	-2.918	1.689	4.607	-47.450	-18.145	29.305
Doğrudan Yatırımlar	-839	204	1.043	-3.617	-3.258	359
Net Varlık Edinimi	550	974	424	4.904	5.201	297
Net Yükümlülük Oluşumu	29	250	221	497	846	349
Sermaye	1.389	770	-619	8.521	8.459	-62
Yatırım	644	412	-232	4.115	4.269	154
Tasfiye	688	417	-271	4.368	4.748	380
Diğer Sermaye (Net)	44	5	-39	253	479	226
Gayrimenkul (Net)	525	170	-355	1.316	1.814	498
Portföy Yatırımları	220	188	-32	3.090	2.376	-714
Diğer Yatırımlar	0	1.622	1.622	-1.834	4.444	6.278
Rezerv Varlıklar	247	4.861	4.614	-10.711	723	11.434
IV- NET HATA NOKSAN	-2.921	-184	2.737	-11.216	-14.732	-3.516

Kaynak: TCMB

MAKROEKONOMİK GELİŞMELER

Küresel Ticaret Hacim Endekslerindeki Gelişmeler

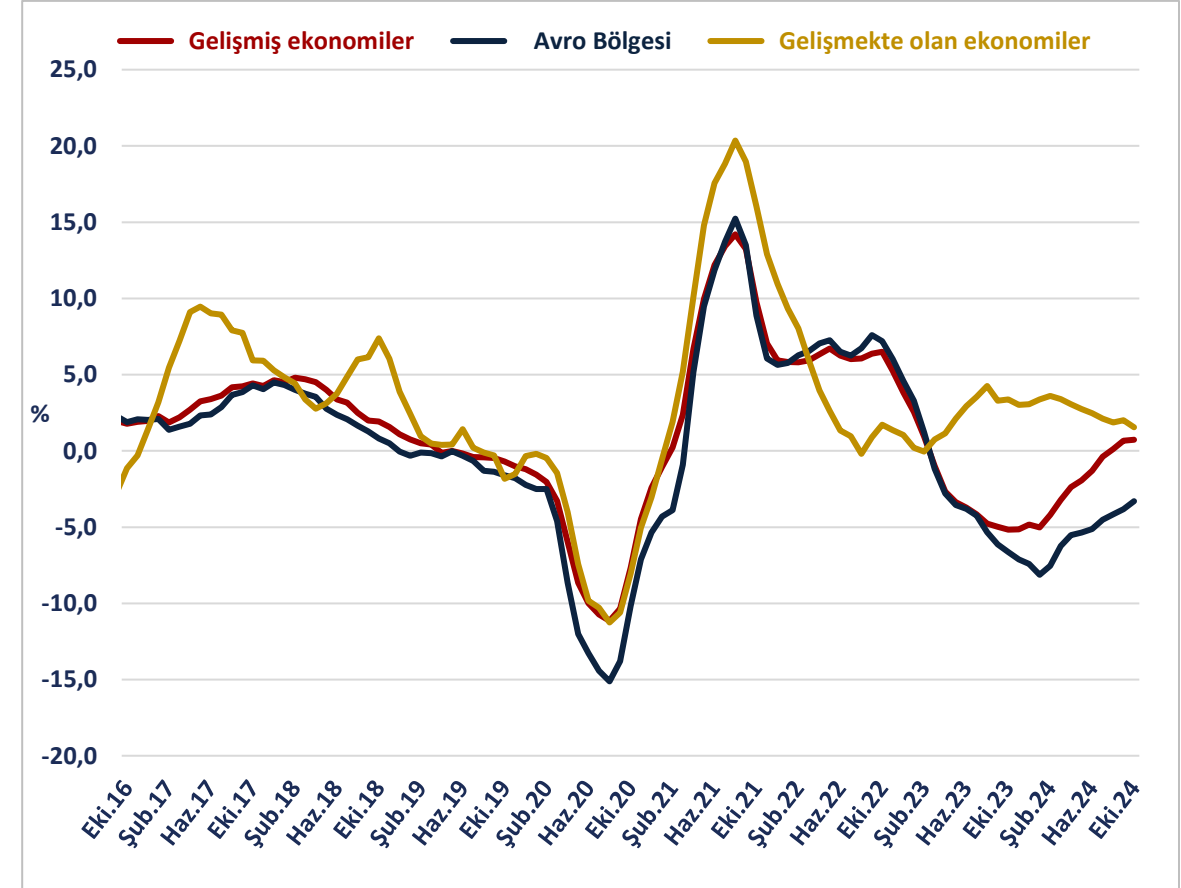
İhracat Hacmi Değişimi* (6 Aylık Hareketli Ortalama)

Kaynak: Hollanda Ekonomik Politika Analizi Bürosu (CPB)

* Ticaret Hacim Endeksi (2021=100), mevsimsel arındırılmış veriler kullanılmakta ve artışlar yıllık olarak hesaplanmaktadır.

İthalat Hacmi Değişimi* (6 Aylık Hareketli Ortalama)

Kaynak: Hollanda Ekonomik Politika Analizi Bürosu (CPB)

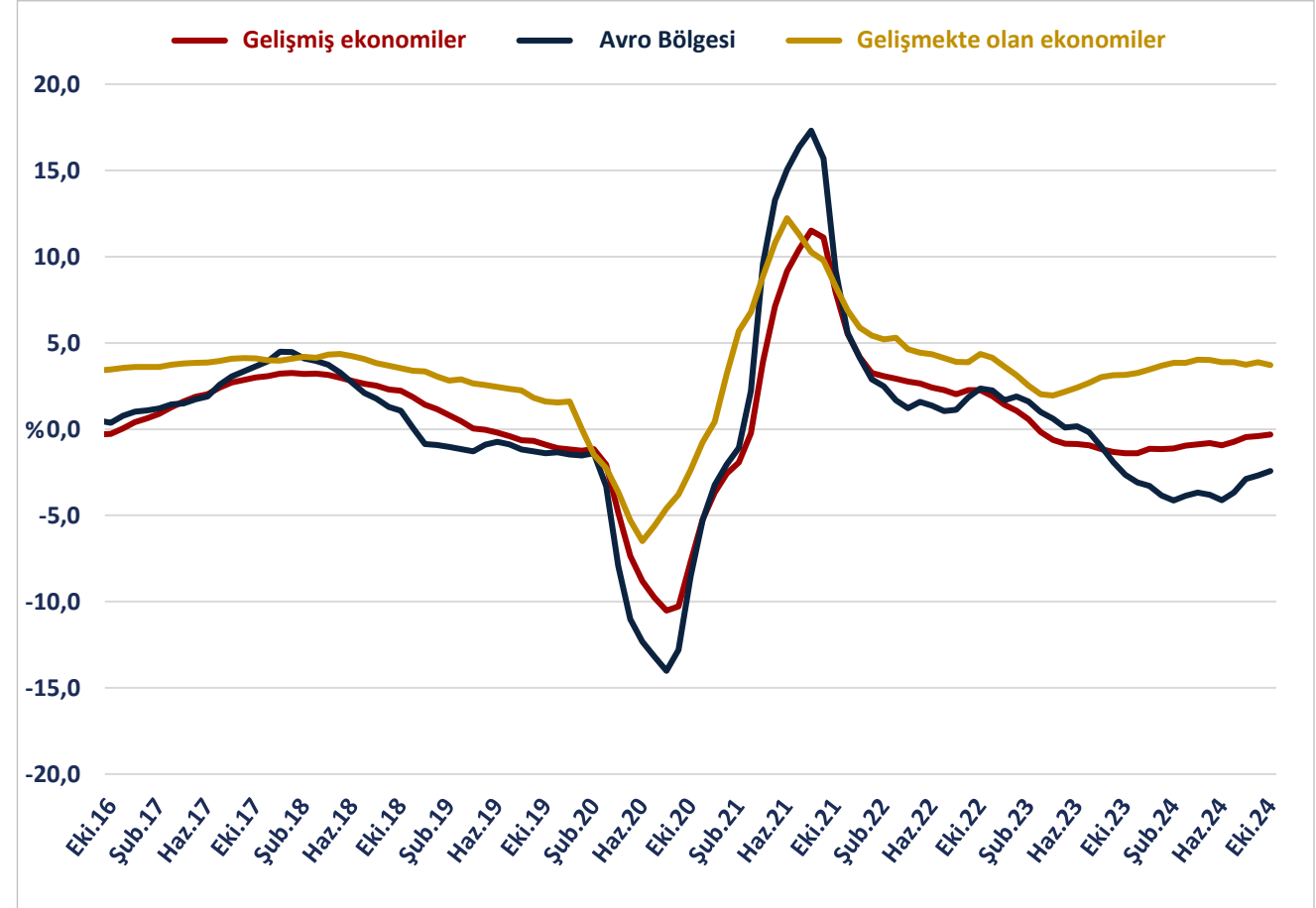
MAKROEKONOMİK GELİŞMELER

Küresel Sanayi Üretim Endekslerindeki Gelişmeler

- 2024 yılı Ekim ayı itibarıyla gelişmiş ekonomilerdeki sanayi üretimindeki düşüş durma noktasına yaklaşırken, Avro Bölgesi'nde ise bu eğilim sınırlı bir hızda devam etti. Diğer taraftan, gelişmekte olan ekonomilerdeki artış eğilimi büyük ölçüde sürdü.

*Sanayi Üretim Endeksi, Yüzde Değişim (2021=100), mevsimsel arındırılmış veriler kullanılmakta ve artışlar yıllık olarak hesaplanmaktadır.

Sanayi Üretim Endeksindeki Aylık Değişimler* (6 Aylık Hareketli Ort.)

Kaynak: Hollanda Ekonomik Politika Analiz Bürosu (CPB)

B- MAKROEKONOMİK GÖRÜNÜM

MAKROEKONOMİK GÖRÜNÜM

Orta Vadeli Program (2025-2027) Hedefleri

	2023	2024 (GT)	2025 (P)	2026 (P)	2027 (P)
GSYH (Milyar TL, Cari Fiyatlarla)	26.546	44.218	61.540	72.915	83.132
Kişi Başına Milli Gelir (\$)	13.243	15.551	17.028	18.990	20.420
GSYH Reel Büyümesi (%)	5,1	3,5	4,0	4,5	5,0
İşsizlik Oranı (%)	9,4	9,3	9,6	9,2	8,8
Seyahat Gelirleri (Milyar \$)	49,5	53,0	56,1	61,5	66,4
Cari İşlemler Dengesi (Milyar \$)	-40,5	-22,0	-28,6	-25,6	-22,6
Cari İşlemler Dengesi / GSYH (%)	-3,6	-1,7	-2,0	-1,6	-1,3

Program; On İkinci Kalkınma Planı'nın (2024-2028) genel çerçevesiyle uyumlu olarak makroekonomik ve finansal istikrarı güçlendirmeyi, yüksek katma değerli üretimi teşvik etmeyi, yeşil ve dijital dönüşüm odağıyla verimlilik ve ihracat artışı yoluyla büyümeyi ve cari işlemler dengesinde kalıcı iyileşme sağlamayı, enflasyonu orta vadede tek haneye düşürmeyi, iş ve yatırım ortamını iyileştirmeyi ve afetlerle etkin mücadele ederken mali disiplinin korunmasını esas alan politika zeminini tesis etmeyi amaçlamaktadır.

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı

GT: Gerçekleşme Tahmini, P: Program

MAKROEKONOMİK GÖRÜNÜM

Orta Vadeli Program (2025-2027) Mal Ticareti Hedefleri

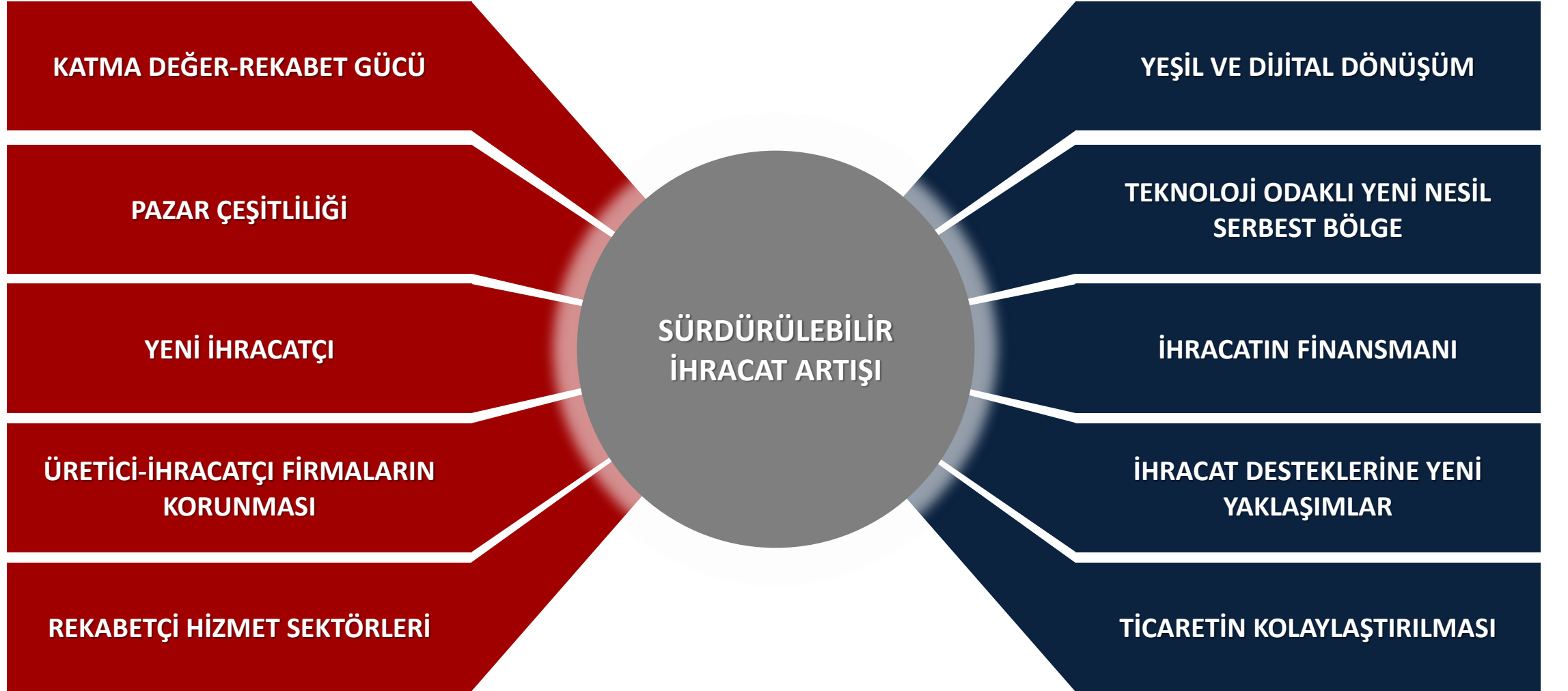
	2023	2024 (GT)	2025 (P)	2026 (P)	2027 (P)
İhracat (Milyar \$) (GTS)	255,6	264,0	279,6	296,1	319,6
İthalat (Milyar \$) (GTS)	362,0	345,0	369,0	390,6	417,5
Dış Ticaret Dengesi (GTS, Milyar Dolar)	-106,3	-81,0	-89,4	-94,6	-97,9
Dış Ticaret Hacmi (GTS)/GSYH (%)	54,7	45,8	44,3	41,8	41,6
İhracat/İthalat (%)	70,6	76,5	75,8	75,8	76,6

Kaynak: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı

GT: Gerçekleşme Tahmini, P: Program

MAKROEKONOMİK GÖRÜNÜM

İhracat Ana Planı Hedefleri

MAKROEKONOMİK GÖRÜNÜM

İhracat Ana Planı Politika Araçları

UZAK ÜLKELER STRATEJİSİ

Neden Uzak Ülkeler?

- Türkiye'nin toplam ihracatının yaklaşık üçte ikisi Türkiye'ye görece yakın ülkelere gerçekleştirilmektedir.
- Türkiye'nin ortalama ihracat mesafesi dünya ortalamasının altında kalmaktadır.
- Stratejiyle, dünya nüfusunun %62'sini, küresel GSYH'nin %64'ünü temsil eden 18 ülkeye 2018-2020 ortalaması yaklaşık 20 milyar dolar olan mal ihracatımızın 2028 yılında 50 milyar dolara ulaşması ve bu ülkelerin ithalatındaki payımızın %1 seviyesine yükseltilmesi hedeflenmektedir.
- Uzak Ülkeler Stratejisi aşağıdaki stratejik dokümanlarla uyum arz etmektedir.
  - 12. Kalkınma Planı (2024-2028),
  - İhracat Ana Planı,
  - Orta Vadeli Program (2025-2027),
  - Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı,
  - Bakanlığımızın Stratejik Planı

Türkiye'nin dünya ticaretindeki payını arttırmak

Ülkemize coğrafi olarak uzak, yüksek gelire sahip büyük pazarlardan ülkemizin potansiyelinin altında pay aldığı anlaşılmaktadır.

İhracat yapılan pazarları çeşitlendirmek

İhracatçılarımızın coğrafi olarak uzak büyük pazarlara yönelmesi ihracat pazarlarımızın çeşitlenmesine önemli bir katkı sağlayacaktır.

İhracatçılara yol gösterilmesi

Ülkemiz ihracatının menziline 4.744 km'lik dünya ortalamasına yükseltilmesi ve büyük uzak pazarlardaki payının artırılması için bir strateji belgesi oluşturulmuştur.

UZAK ÜLKELER STRATEJİSİ

Hedef Ülkeler

MAKROEKONOMİK GÖRÜNÜM

İthalata İlişkin Ticaret Politikası Savunma Araçları

Damping ve Sübvansiyona Karşı Önlem

65 ürün grubunda 132 önlem

Korunma Önlemi

7 üründe tüm ülkeler, 3 üründe ülke spesifik olmak üzere toplam 10 adet

Gözetim Uygulaması

153 ürün grubu

Önlemin Etkisiz Kılınmasına Karşı Önlem

19 ürün grubunda 44 ülkeye karşı 115 önlem

MAKROEKONOMİK GÖRÜNÜM

İlave Gümrük Vergisi Uygulamaları (İGV)

İlave Gümrük Vergisi

4.567 ürün

(2025 Ocak itibarıyla, AB ve STA hariç tüm ülkeler)

İGV Uygulanan Başlıca Sektörler

Tekstil ve Konfeksiyon, Seramik, Doğal Taş, Mücevherat, Alüminyum, Hırdavat, Otomotiv Yedek Parça, Kozmetik, Mobilya, Oyuncak, Beyaz Eşya

2023 yılında İGV'ye tabi ürünlerden gerçekleştirilen toplam ithalat **63 milyar dolar**

(AB ve STA ülkeleri hariç 27 milyar dolar)

2024 yılında İGV uygulanan ürünlerde toplam ithalat **70,4 milyar dolar**

(AB ve STA ülkeleri hariç 27,5 milyar dolar)

MAKROEKONOMİK GÖRÜNÜM

Uluslararası Kuruluşların Büyüme Tahminleri

Uluslararası Kuruluşlar	Yıl	Bazı Ülke-Ülke Gruplarına İlişkin Büyüme Tahminleri (%)							
		Dünya	Avro Bölgesi	ABD	Brezilya	Rusya	Hindistan	Çin	Japonya
IMF	2023	3,3	0,4	2,9	2,9	3,6	8,2	5,2	1,7
	2024	3,2	0,8	2,8	3,0	3,6	7,0	4,8	0,3
	2025	3,2	1,2	2,2	2,2	1,3	6,5	4,5	1,1
OECD	2023	3,2	0,5	2,9	2,9	3,6	8,2	5,2	1,7
	2024	3,2	0,8	2,8	3,2	3,7	6,8	4,9	-0,3
	2025	3,3	1,3	2,4	2,3	1,1	6,9	4,7	1,5
Dünya Bankası	2023	2,6	0,5	2,5	2,9	3,6	8,2	5,2	1,9
	2024	2,6	0,7	2,5	2,0	2,9	6,6	4,8	0,7
	2025	2,7	1,4	1,8	2,2	1,4	6,7	4,1	1,0

Kaynak: IMF 2024 Ekim ayı Görünüm Raporu, OECD 2024 Aralık ayı Görünüm Raporu, Dünya Bankası 2024 Haziran ayı Görünüm Raporu

MAKROEKONOMİK GÖRÜNÜM

Dünya Ticaretine İlişkin Tahminler

DTÖ Küresel Mal Ticareti Büyüme Tahminleri (%)

Bölgeler	2023	2024	2025
Dünya Mal Ticaret Hacmi	-1,1	2,7	3,0
İhracat Artışı			
Kuzey Amerika	3,7	2,1	2,9
Güney Amerika	2,3	4,6	-0,1
Avrupa	-2,6	-1,4	1,8
Asya	0,3	7,4	4,7
İthalat Artışı			
Kuzey Amerika	-2,0	3,3	2,0
Güney Amerika	-4,5	5,6	1,7
Avrupa	-5,0	-2,3	2,2
Asya	-0,7	4,3	5,1

Kaynak: DTÖ (Ekim 2024)

IMF Küresel Mal ve Hizmet Ticareti Büyüme Tahminleri (%)

Reel Değişim (%)	2023	2024	2025
Küresel Ticaret Hacmi	0,8	3,1	3,4
İhracat			
Gelişmiş Ülkeler	1,0	2,5	2,7
Yükselen Piyasalar ve Gelişmekte Olan Ülkeler	0,6	4,6	4,6
İthalat			
Gelişmiş Ülkeler	-0,7	2,1	2,4
Yükselen Piyasalar ve Gelişmekte Olan Ülkeler	3,0	4,6	4,9

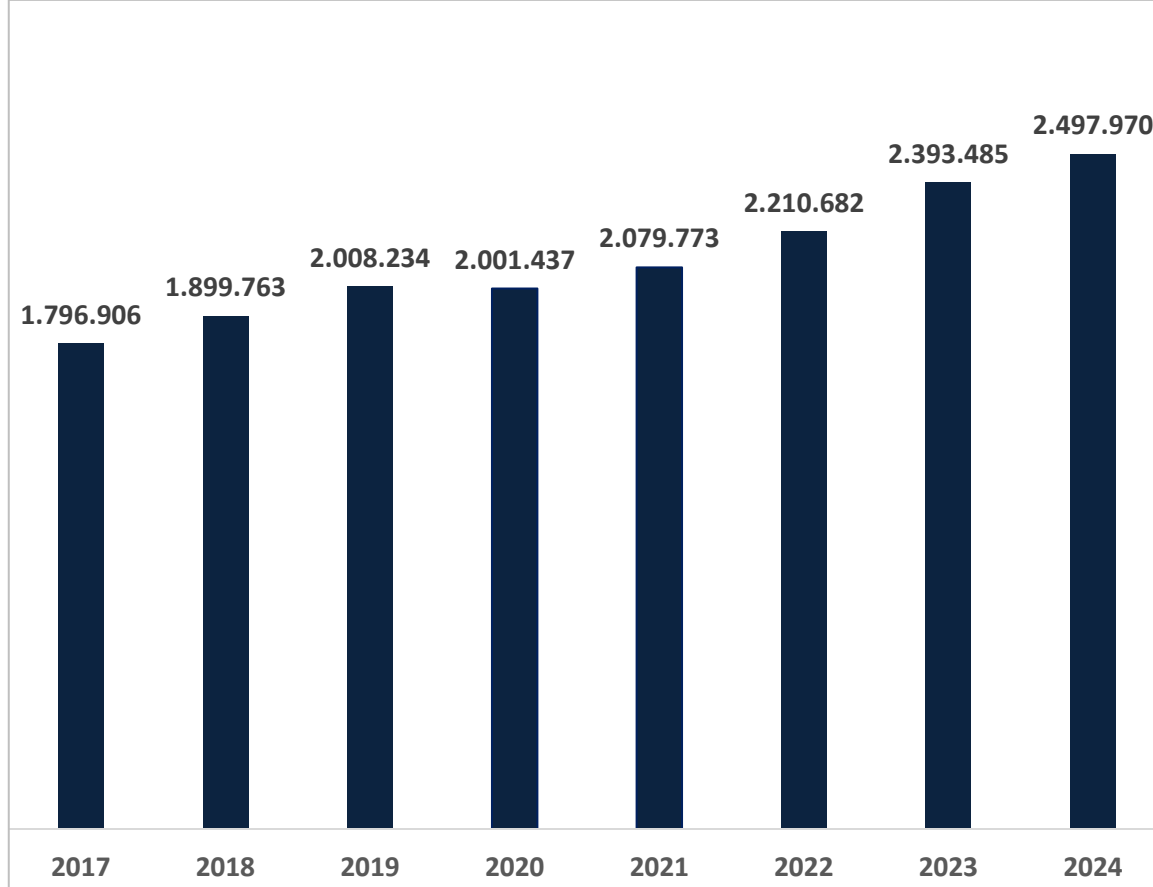
Kaynak: IMF (Ekim 2024)

C- İÇ TİCARETTE GELİŞMELER

İÇ TİCARETTE GELİŞMELER

Aktif Şirket Sayıları

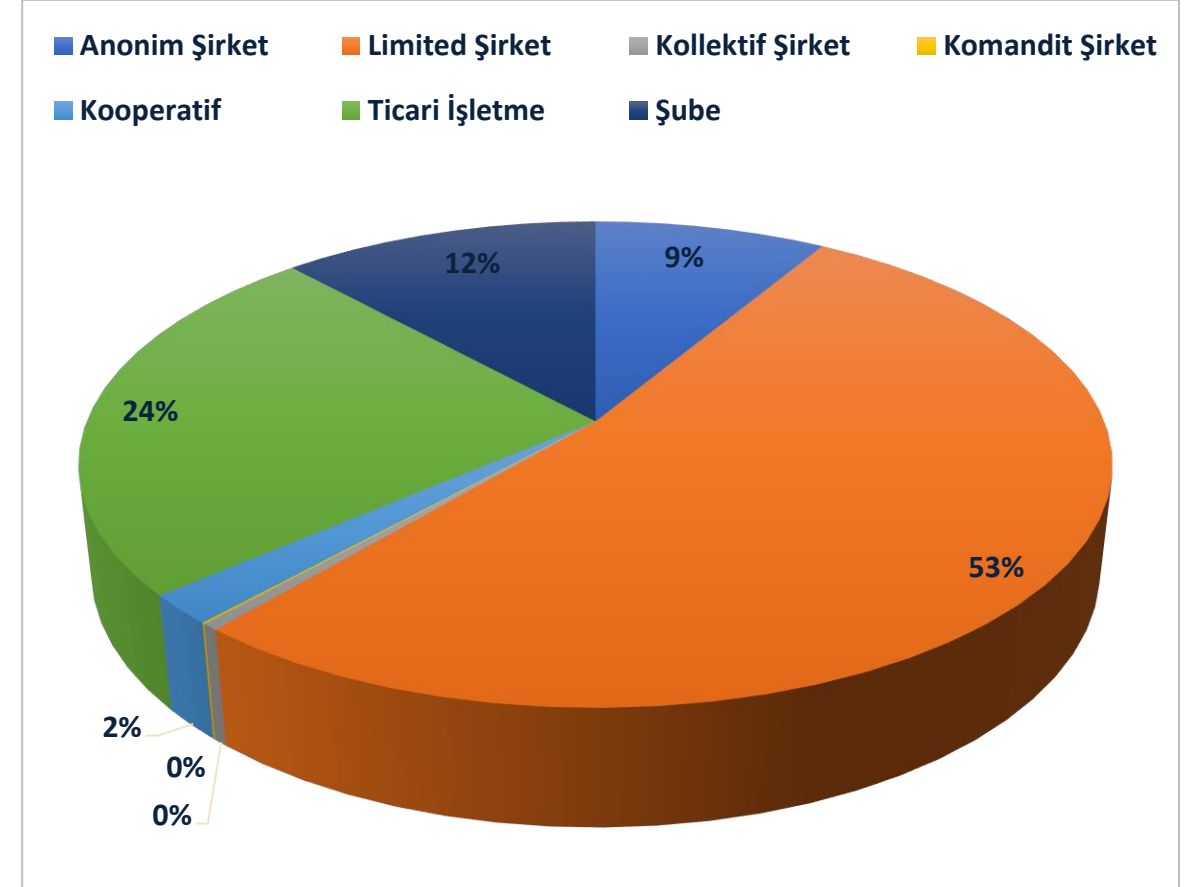
Yıllara Göre Aktif Şirket, Ticari İşletme ve Şube Sayısı*

Kaynak: MERSİS

*Aralık Verisi

Aktif Şirket, Ticari İşletme ve Şube Dağılımı*

Kaynak: MERSİS

*31.12.2024 İtibarıyla

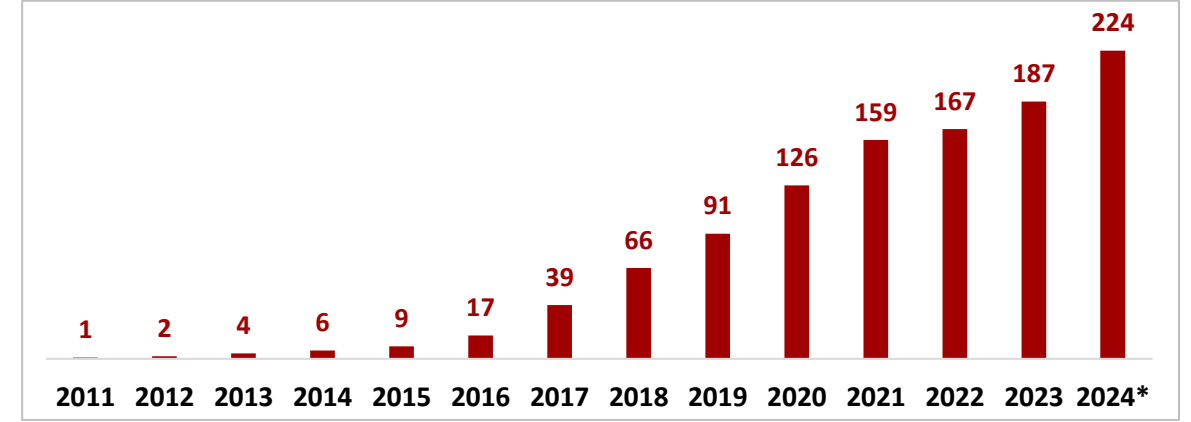

İÇ TİCARETTE GELİŞMELER

Lisanslı Depo İşletme Sayısı ve Depolama Kapasitesi

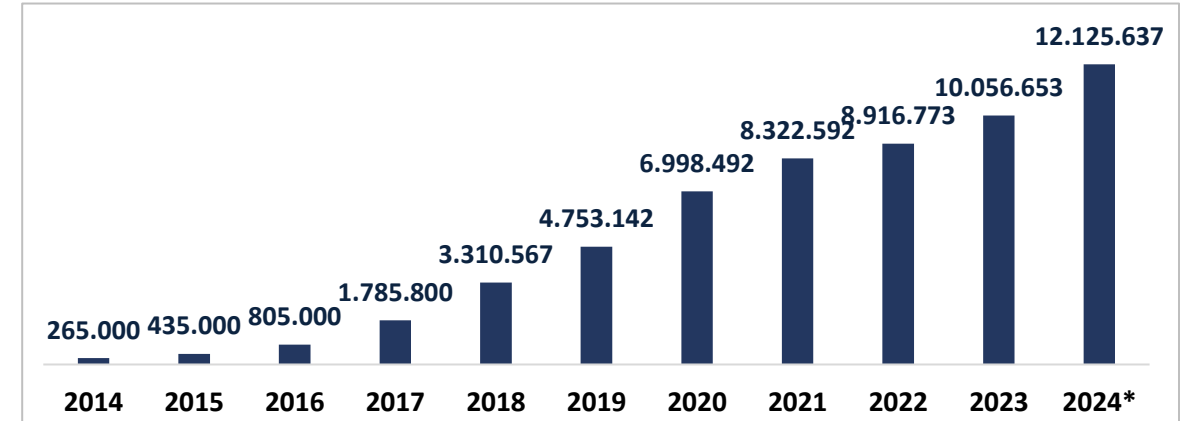
- 2011 yılından günümüze toplam 224 adet lisanslı depo işletmesi lisans alarak faaliyetlerine başlamıştır.
- Ülkemizde lisanslı depolama kapasitesi toplamda 12,1 milyon tona ulaşmıştır.

Yıllar Bazında Faaliyette Bulunan Lisanslı Depo İşletmesi Sayısı

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Yıllar Bazında Lisanslı Depo Kapasitesi (Ton)

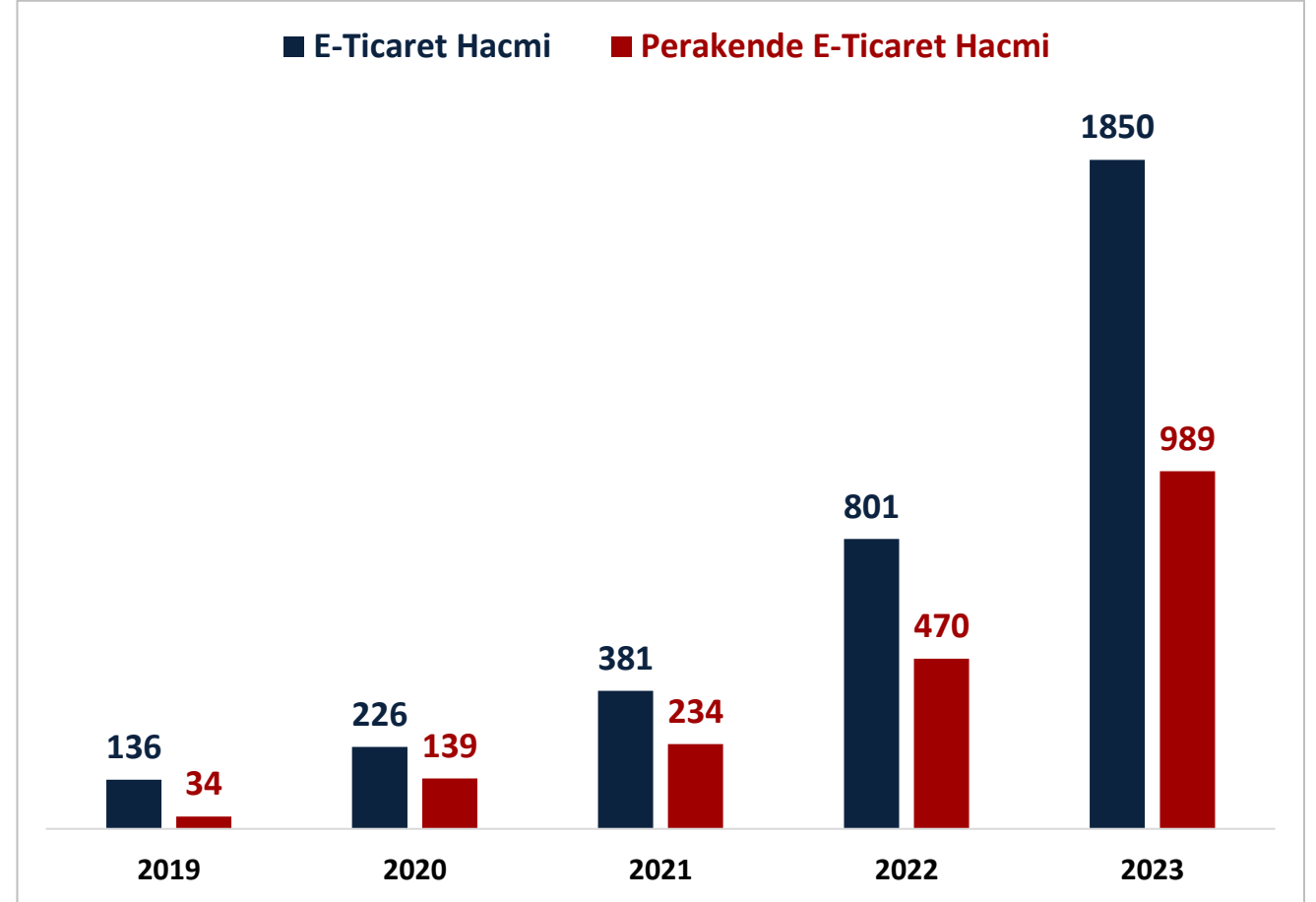
Kaynak: Ticaret Bakanlığı, *31.12.2024 tarihi itibarıyla

İÇ TİCARETTE GELİŞMELER

2019-2023 Yılları Arasında Türkiye'deki E-ticaret ve Perakende E-ticaret Hacimleri (Milyar TL)

- 2019-2023 yılları arasında, e-ticaret hacminde 13, perakende e-ticaret hacminde ise 29 kat artış gözlenmiştir.

Türkiye'deki E-ticaret ve Perakende E-ticaret Hacimleri (Milyar TL)

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi

İÇ TİCARETTE GELİŞMELER

Elektronik Ticaret 2019 ve 2023 Yıllarına İlişkin İstatistikler

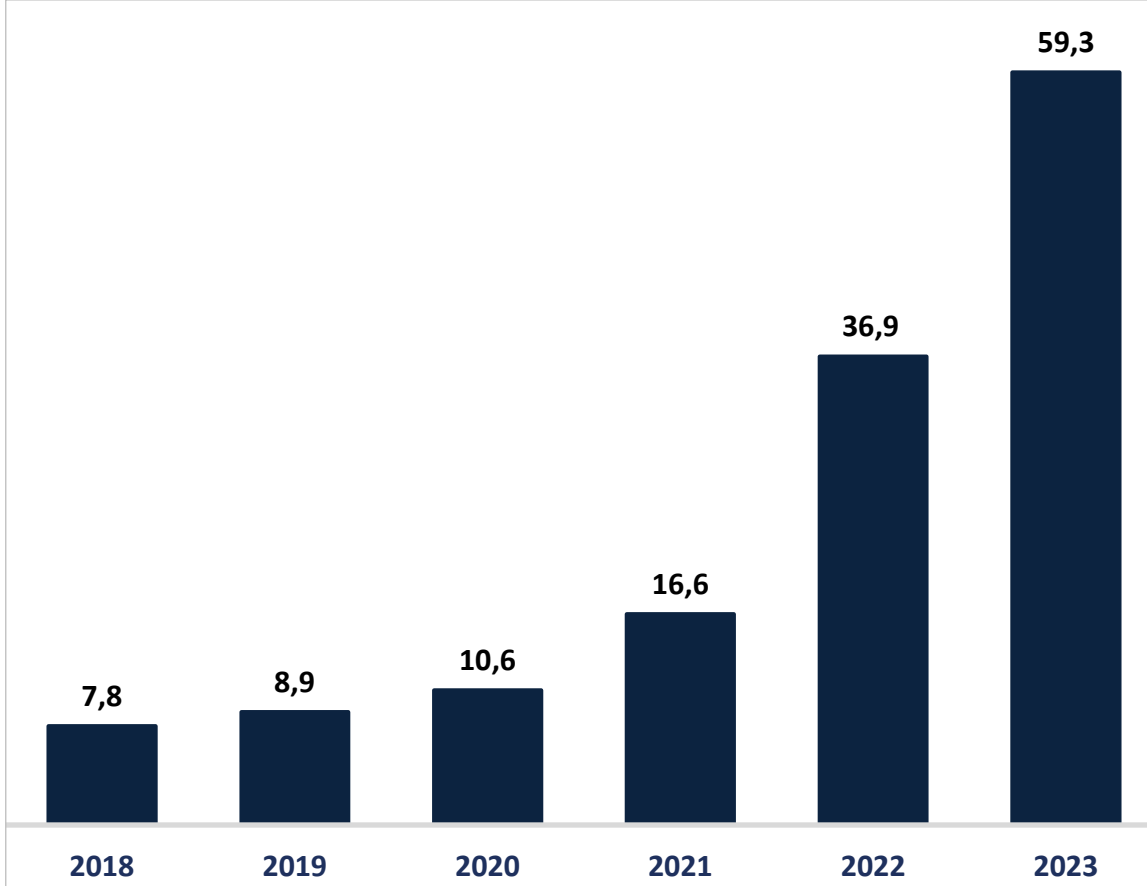
	2019	2023	Büyüme Oranı
Kayıtlı İşletme	68.457	559.412	%717
Pazar Yerlerindeki Satıcı Sayısı	57.394	539.808	%841
Sipariş Sayısı	1,36 Milyar	5,87 Milyar	%330
E-ticaretin Genel Ticarete Oranı	%9,8	%20,3	%107

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi

İÇ TİCARETTE GELİŞMELER

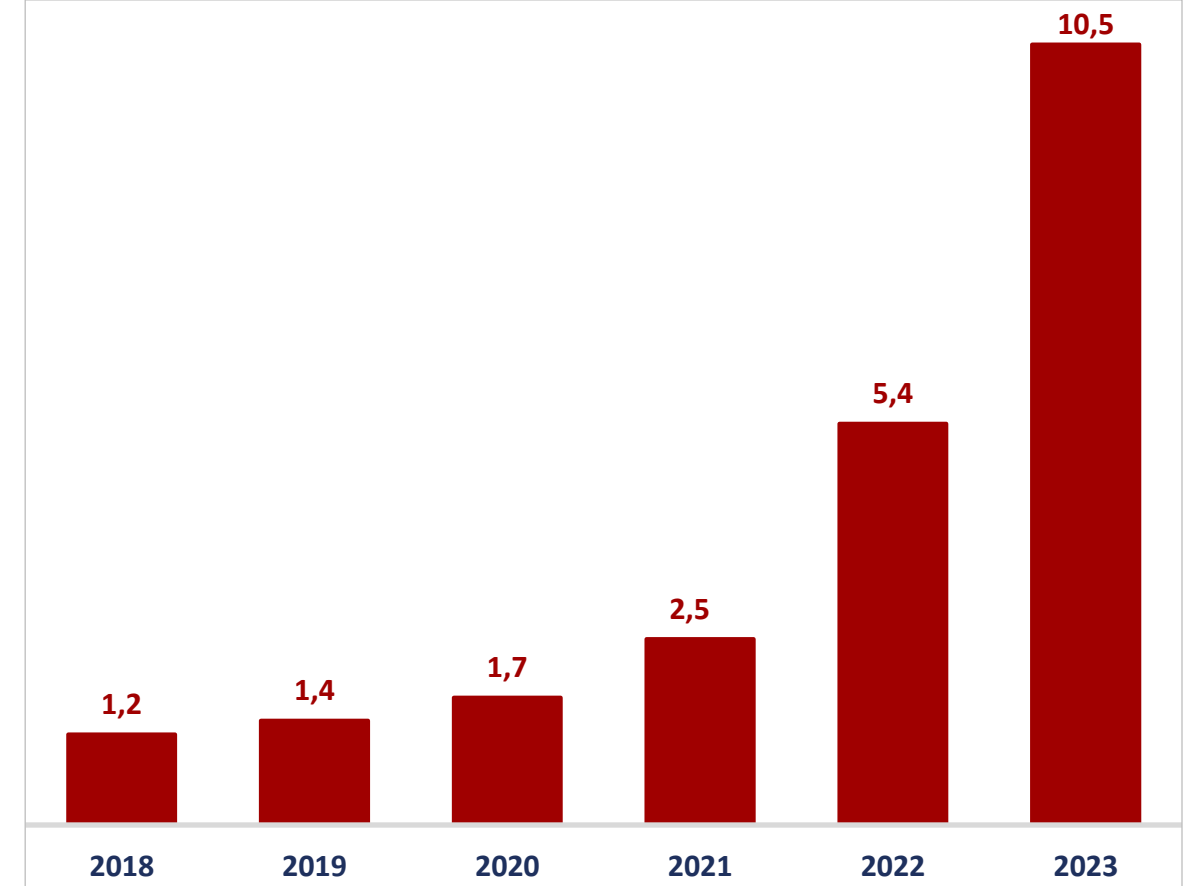
Türkiye Ticaret Hacmi ve Perakende Ticaret Hacmi (Trilyon TL)

Türkiye Ticaret Hacmi

Kaynak: TÜİK

Türkiye Perakende Ticaret Hacmi

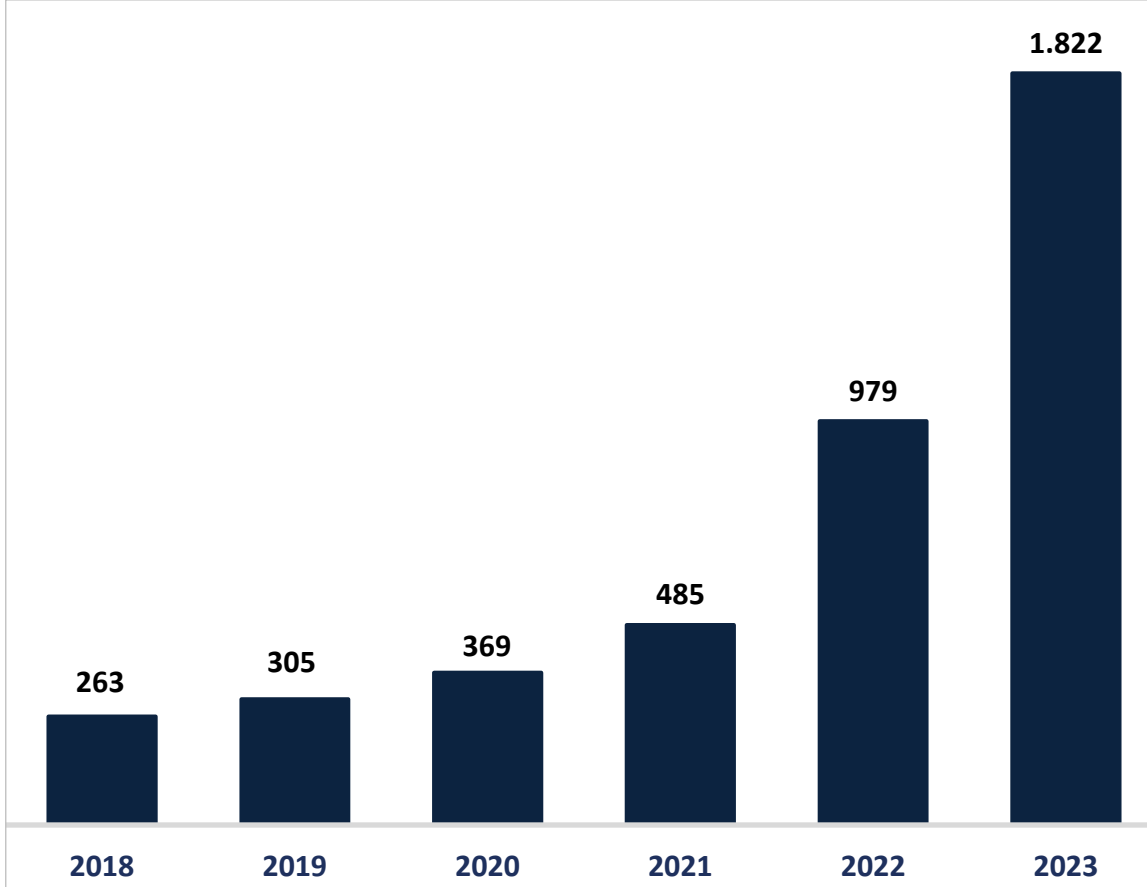

Kaynak: TÜİK

İÇ TİCARETTE GELİŞMELER

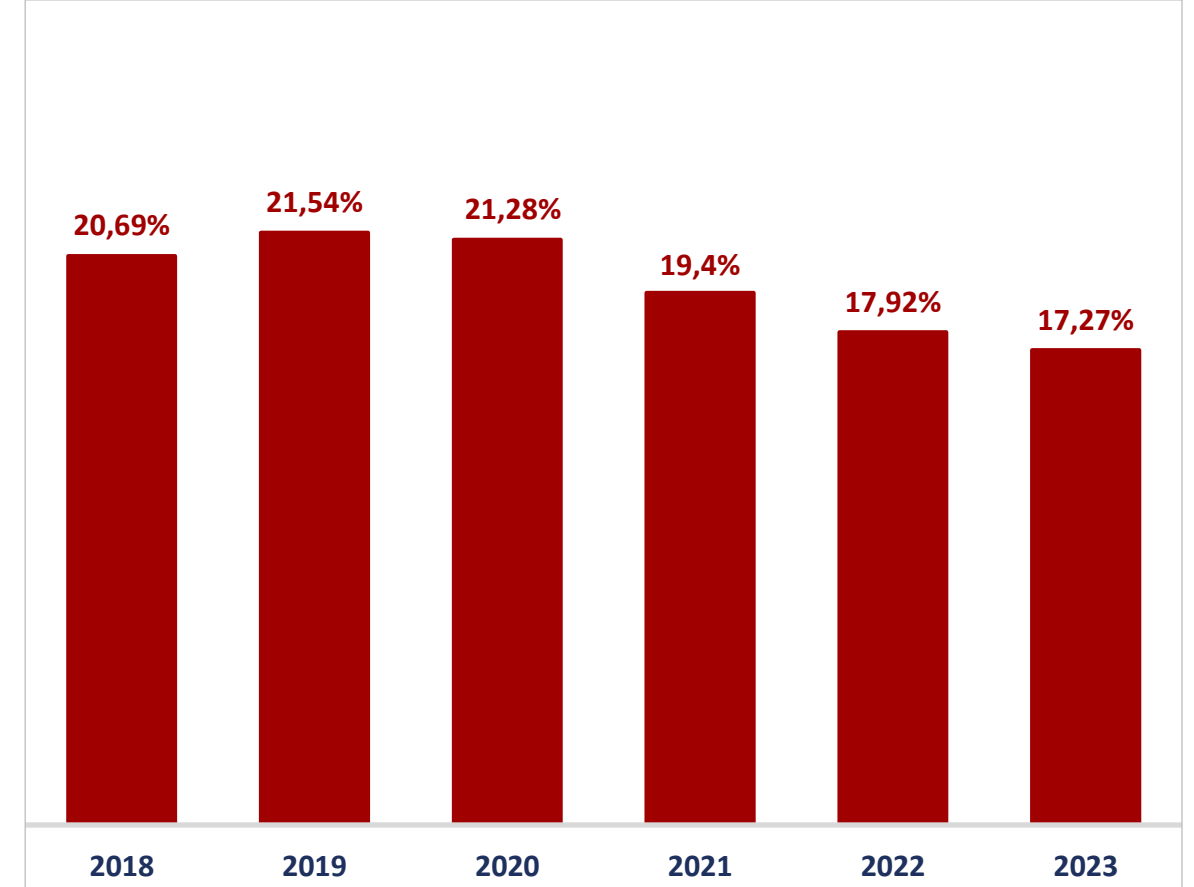
Türkiye Gıda Perakendeciliği

Türkiye Gıda Perakendeciliği Ciroları (Milyar TL)

Kaynak: TÜİK

Türkiye Gıda Perakendeciliğinin Perakende Ticarete Oranı

Kaynak: TÜİK

D- DIŞ TİCARETTE GELİŞMELER

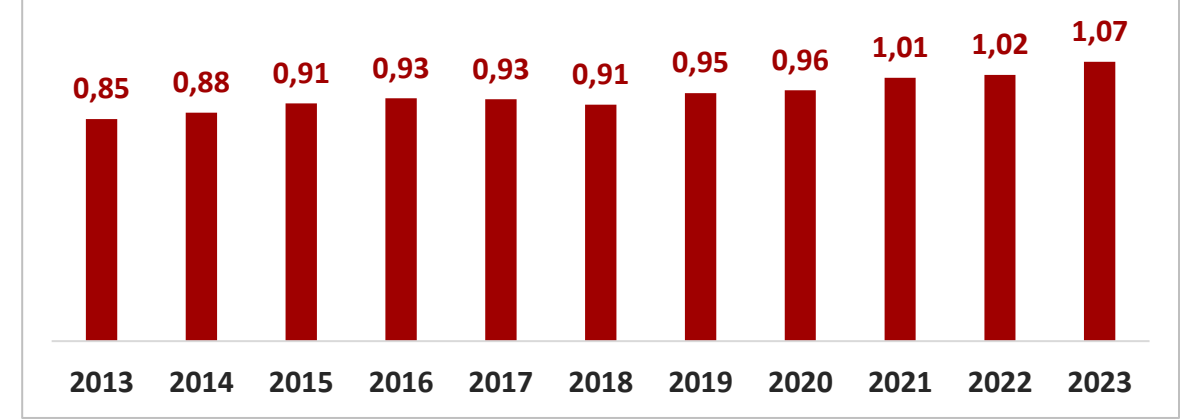
1) MAL TİCARETİ

MAL TİCARETİ

Türkiye'nin Küresel Ticaretteki Payı

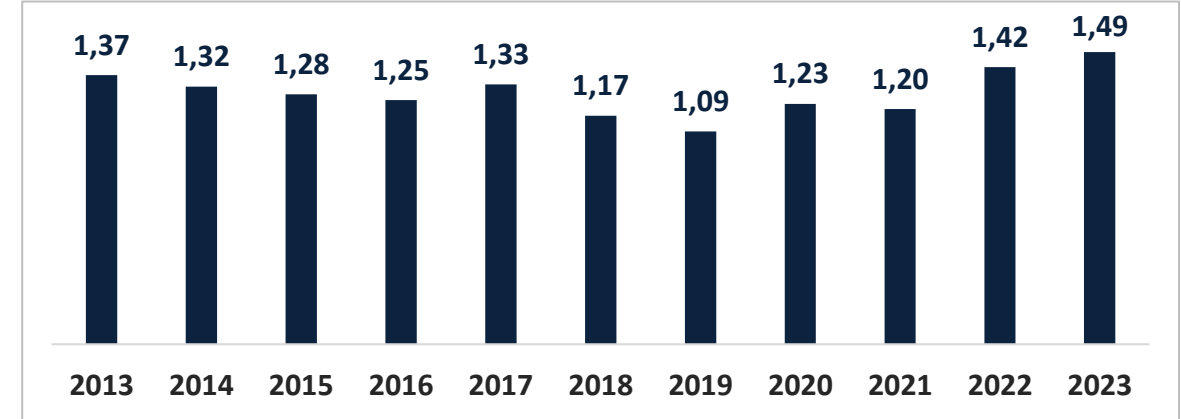
- 2023 yılında Türkiye'nin dünya mal ihracatındaki payı %1,07 düzeyinde gerçekleşmiştir.
- 2023 yılında Türkiye'nin dünya mal ithalatındaki payı %1,49 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin Küresel Mal İhracatındaki Payı (%)

Kaynak: DTÖ

Türkiye'nin Küresel Mal İthalatındaki Payı (%)

Kaynak: DTÖ

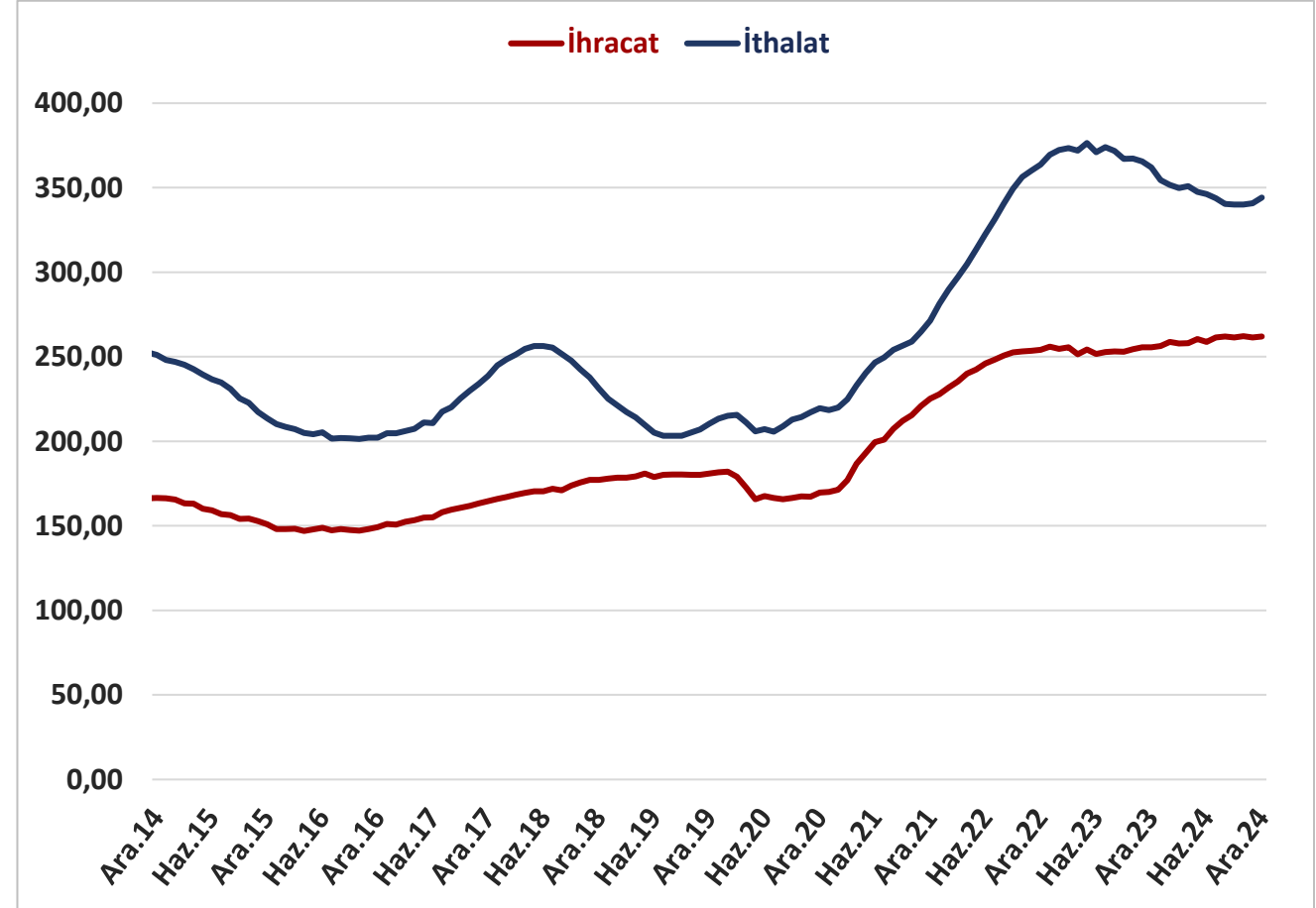
MAL TİCARETİ

İhracat ve İthalatın Gelişimi

2024 yılı Aralık ayında, 2023 yılının aynı ayına göre genel ticaret sisteminde;

- İhracat %2,2 oranında artışla 23 milyar 463 milyon dolar,
- İthalat %11,1 oranında artışla 32 milyar 287 milyon dolar,
- Dış ticaret açığı ise %44,7 oranında artışla 8,8 milyar dolar olmuştur.

Yıllıklandırılmış İhracat ve İthalatın Aylık Gelişimi (Milyar \$)

Kaynak: TÜİK, Ticaret Bakanlığı

MAL TİCARETİ

Dış Ticaret Endeksleri (2015=100)

Dış Ticaret Endeksleri	2021		2022		2023		2023 Ekim		2024 Ekim	
	Endeks	Değişim (%)	Endeks	Değişim (%)	Endeks	Değişim (%)	Endeks	Değişim (%)	Endeks	Değişim (%)
İhracat Birim Değer Endeksi	103,8	9,5	113,6	9,4	113,7	0,1	109,8	0,3	114,0	3,8
İhracat Miktar Endeksi	143,7	21,4	148,2	3,1	148,8	0,4	164,9	6,5	163,8	-0,7
İthalat Birim Değer Endeksi	120,8	25,4	150	24,2	133,7	-10,9	127,6	-12,3	132,6	3,9
İthalat Miktar Endeksi	105,2	-1,4	113,5	7,9	126,6	11,5	129,4	14,8	124,6	-3,7
Dış Ticaret Hadleri	85,9	-12,8	75,7	-11,9	85	12,3	86,1	14,5	86,0	-0,1

Kaynak: TÜİK

MAL TİCARETİ

Dış Ticaretin Gelişimi

(Milyar \$)	2023 Aralık	2024 Aralık	Değişim (%) 2023/2024	2023 Ocak-Aralık	2024 Ocak-Aralık	Değişim (%) 2023/2024
İhracat	23,0	23,5	2,2	255,6	261,9	2,5
Enerji İhracatı ¹	1,5	1,3	-13,8	16,4	16,5	0,9
Altın İhracatı ²	0,4	0,4	-21,1	4,3	3,5	-19,6
İthalat	29,1	32,3	11,1	362,0	344,1	-4,9
Enerji İthalatı ¹	6,7	6,8	3,0	69,1	65,6	-5,0
Altın İthalatı ²	1,6	2,0	26,2	30,0	17,1	-43,0
Dış Ticaret Hacmi	52	55,8	7,2	617,6	606,0	-1,9
Dış Ticaret Dengesi	-6	-8,8	44,7	-106,3	-82,2	-22,7
Enerji Dışı Denge	-1	-3,3	233,3	-53,6	-33,1	-38,3
İhracat/İthalat (%)	79,0	72,7	-6,3*	70,6	76,1	5,5*
Enerji Hariç İhracat/İthalat (%)	95,6	87,0	-8,6*	81,7	88,1	6,4*
Altın ve Enerji Hariç İhracat/İthalat (%)	100,7	92,9	-7,8*	89,4	92,6	3,2*

(¹)Enerji, 27. fasıla karşılık gelmektedir.

(²)Altın 7108. fasıla karşılık gelmektedir.

(*)Karşılama oranı değişimleri yüzde puan farkını ifade etmektedir.

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

MAL TİCARETİ

Geniş Ekonomik Grupların Sınıflaması

İhracat

Milyon Dolar	Aralık			Ocak-Aralık		
	2023	2024	Değişim (%)	2023	2024	Değişim (%)
Yatırım malları	3.367	3.493	3,7	33.659	33.962	0,9
Ara mallar	10.994	11.107	1,0	129.009	130.737	1,3
Tüketim malları	8.319	8.398	1,0	90.681	93.730	3,4
Diğerleri	278	465	67,3	2.278	3.497	53,5
TOPLAM	22.958	23.463	2,2	255.627	261.925	2,5

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

İthalat

Milyon Dolar	Aralık			Ocak-Aralık		
	2023	2024	Değişim (%)	2023	2024	Değişim (%)
Yatırım malları	4.938	4.630	-6,2	52.742	50.645	-4,0
Ara mallar	19.822	22.166	11,8	261.311	238.309	-8,8
Tüketim malları	4.269	5.425	27,1	47.642	54.476	14,3
Diğerleri	29	65	124,9	272	656	141,0
TOPLAM	29.058	32.287	11,1	361.967	344.085	-4,9

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

MAL TİCARETİ

Fasıl Bazında İhracat

Fasıl	İhracat (Milyon Dollar)	Aralık			Ocak-Aralık		
	Fasıl Adı	2023	2024	Değişim (%)	2023	2024	Değişim (%)
87	Motorlu kara taşıtları	2.993	3.185	6,4	30.829	32.451	5,3
84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler	2.173	2.175	0,1	25.262	25.560	1,2
85	Elektrikli makina ve cihazlar	1.422	1.523	7,1	15.454	16.439	6,4
27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar	1.544	1.332	-13,8	16.389	16.534	0,9
71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	1.238	1.197	-3,3	13.647	13.034	-4,5
72	Demir ve çelik	834	930	11,5	8.860	10.196	15,1
39	Plastikler ve mamulleri	844	891	5,7	10.572	10.925	3,3
73	Demir veya çelikten eşya	909	871	-4,1	10.051	9.826	-2,2
61	Örme giyim eşyası ve aksesuarı	811	753	-7,2	10.278	10.112	-1,6
8	Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	690	678	-1,8	5.369	6.300	17,3
	Liste Toplamı	13.458	13.536	0,6	146.711	151.375	3,2
	Genel Toplam	22.958	23.463	2,2	255.627	261.925	2,5

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

*2024 Aralık ayı değerlerine göre sıralanmıştır.

MAL TİCARETİ

Fasıl Bazında İthalat

Fasıl	İthalat (Milyon Dollar)	Aralık			Ocak-Aralık		
	Fasıl Adı	2023	2024	Değişim (%)	2023	2024	Değişim (%)
27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar	6.652	6.850	3,0	69.114	65.635	-5,0
84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler	3.446	3.734	8,3	40.968	39.563	-3,4
87	Motorlu kara taşıtları	3.149	3.111	-1,2	32.261	31.675	-1,8
71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	1.890	2.814	48,9	33.912	24.873	-26,7
85	Elektrikli makina ve cihazlar	2.135	2.399	12,4	27.948	27.225	-2,6
72	Demir ve çelik	1.614	2.201	36,4	24.160	23.657	-2,1
39	Plastikler ve mamulleri	1.072	1.229	14,7	16.215	15.628	-3,6
29	Organik kimyasal ürünler	654	829	26,8	9.181	9.453	3,0
90	Optik, fotoğraf, sinema	580	733	26,3	6.453	6.795	5,3
30	Eczacılık ürünleri	452	521	15,3	4.986	5.429	8,9
	Liste Toplamı	21.643	24.420	12,8	265.197	249.934	-5,8
	Genel Toplam	29.058	32.287	11,1	361.967	344.085	-4,9

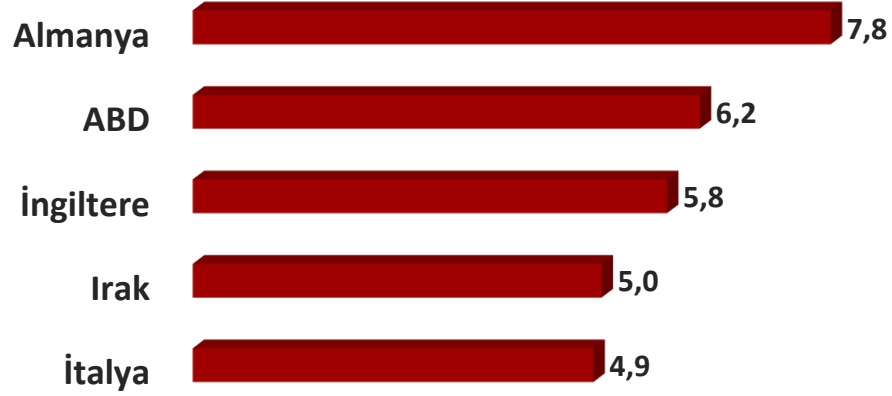
Kaynak: Ticaret Bakanlığı

*2024 Aralık ayı değerlerine göre sıralanmıştır.

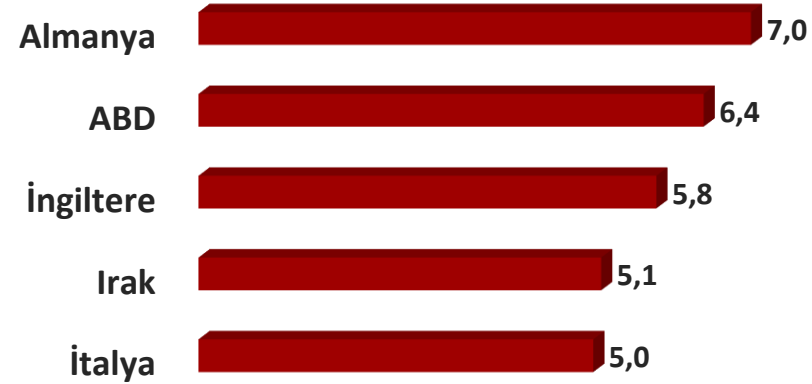
MAL TİCARETİ

İhracat ve İthalatta İlk Beş Ülke

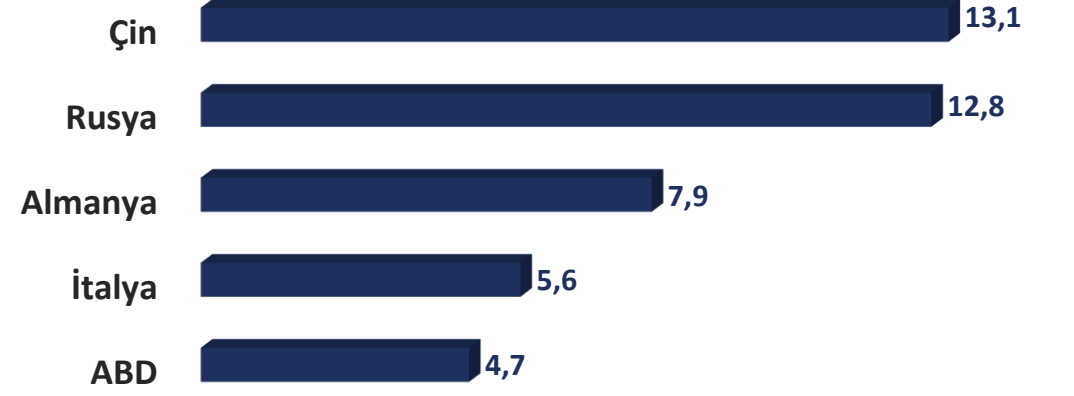
2024 yılı İhracatımızda İlk 5 Ülke (% Pay)

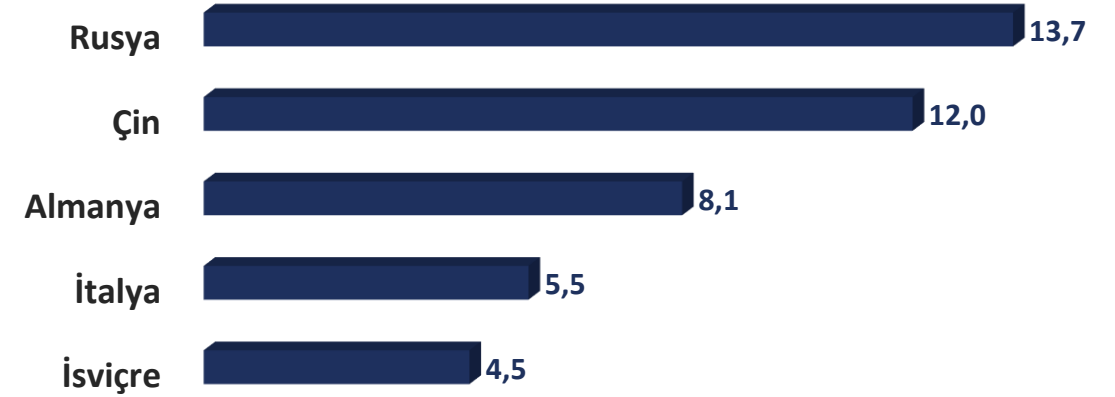
2024 yılı Aralık Ayı İhracatımızda İlk 5 Ülke (% Pay)

2024 yılı İthalatımızda İlk 5 Ülke (% Pay)

2024 yılı Aralık Ayı İthalatımızda İlk 5 Ülke (% Pay)

Kaynak: TÜİK, Ticaret Bakanlığı

MAL TİCARETİ

İhracatın Bölgesel Dağılımı

Milyon Dolar			Aralık				Ocak - Aralık			
			2023	2024	Pay (%)	Değişim (%)	2023	2024	Pay (%)	Değişim (%)
Sıra	Ana Ülke Grupları	Ülke Grupları								
1	Avrupa	Avrupa Birliği 27	8.709	9.311	39,7	6,9	104.284	108.667	41,5	4,2
		Diğer Avrupa (AB Hariç)	3.630	3.405	14,5	-6,2	39.680	40.094	15,3	1,0
2	Afrika	Diğer Afrika	604	715	3,0	18,5	7.724	7.121	2,7	-7,8
		Kuzey Afrika	1.436	1.506	6,4	4,8	13.674	14.465	5,5	5,8
3	Amerika	Güney Amerika	239	263	1,1	10,4	2.540	2.917	1,1	14,9
		Kuzey Amerika	1.463	1.617	6,9	10,5	16.507	18.054	6,9	9,4
		Orta Amerika ve Karayipler	288	243	1,0	-15,4	2.759	2.811	1,1	1,9
4	Asya	Diğer Asya	1.695	1.894	8,1	11,8	19.345	20.807	7,9	7,6
		Yakın ve Orta Doğu	4.448	4.308	18,4	-3,1	45.556	43.743	16,7	-4,0
5	Avustralya & Yeni Zelanda	Avustralya ve Yeni Zelanda	109	119	0,5	9,4	1.075	1.256	0,5	16,8
6	Diğerleri	Diğer Ülke ve Bölgeler	338	81	0,3	-76,0	2.484	1.991	0,8	-19,9
Toplam			22.958	23.463	100,0	2,2	255.627	261.925	100,0	2,5

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

MAL TİCARETİ

İthalatın Bölgesel Dağılımı

Milyon Dolar			Aralık				Ocak - Aralık			
			2023	2024	Pay (%)	Değişim (%)	2023	2024	Pay (%)	Değişim (%)
Sıra	Ana Ülke Grupları	Ülke Grupları								
1	Avrupa	Avrupa Birliği 27	9.348	10.136	31,4	8,4	106.050	110.412	32,1	4,1
		Diğer Avrupa (AB Hariç)	6.327	7.002	21,7	10,7	78.330	67.704	19,7	-13,6
2	Afrika	Diğer Afrika	276	214	0,7	-22,5	3.076	3.161	0,9	2,8
		Kuzey Afrika	628	779	2,4	24,1	7.291	8.154	2,4	11,8
3	Amerika	Güney Amerika	630	691	2,1	9,8	7.161	8.245	2,4	15,1
		Kuzey Amerika	1.424	1.569	4,9	10,2	17.085	17.446	5,1	2,1
		Orta Amerika ve Karayipler	149	146	0,5	-2,3	1.496	1.622	0,5	8,4
4	Asya	Diğer Asya	6.376	7.521	23,3	17,9	90.837	87.948	25,6	-3,2
		Yakın ve Orta Doğu	1.670	1.948	6,0	16,7	24.824	20.203	5,9	-18,6
5	Avustralya & Yeni Zelanda	Avustralya ve Yeni Zelanda	32	39	0,1	19,9	1.220	1.196	0,3	-1,9
6	Diğerleri	Diğer Ülke ve Bölgeler	2.198	2.243	6,9	2,0	24.597	17.993	5,2	-26,8
Toplam			29.058	32.287	100,0	11,1	361.967	344.085	100,0	-4,9

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

MAL TİCARETİ

Faaliyet İllerine Göre İhracat (İlk 5 İl, Milyon Dolar)

İl	2023 Aralık	2024 Aralık	Değişim (%)	Pay (%)	2023	2024	Değişim (%)	Pay (%)
İstanbul	4.866	4.908	0,9	20,9	59.541	56.837	-4,5	21,7
Kocaeli	2.841	3.023	6,4	12,9	29.817	32.005	7,3	12,2
İzmir	2.339	2.135	-8,7	9,1	24.664	23.817	-3,4	9,1
Bursa	1.586	1.625	2,5	6,9	17.796	18.244	2,5	7,0
Ankara	1.038	1.144	10,1	4,9	11.103	11.100	0,0	4,2

NOT: 2024 Aralık ayına göre sıralanmıştır.

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve TÜİK

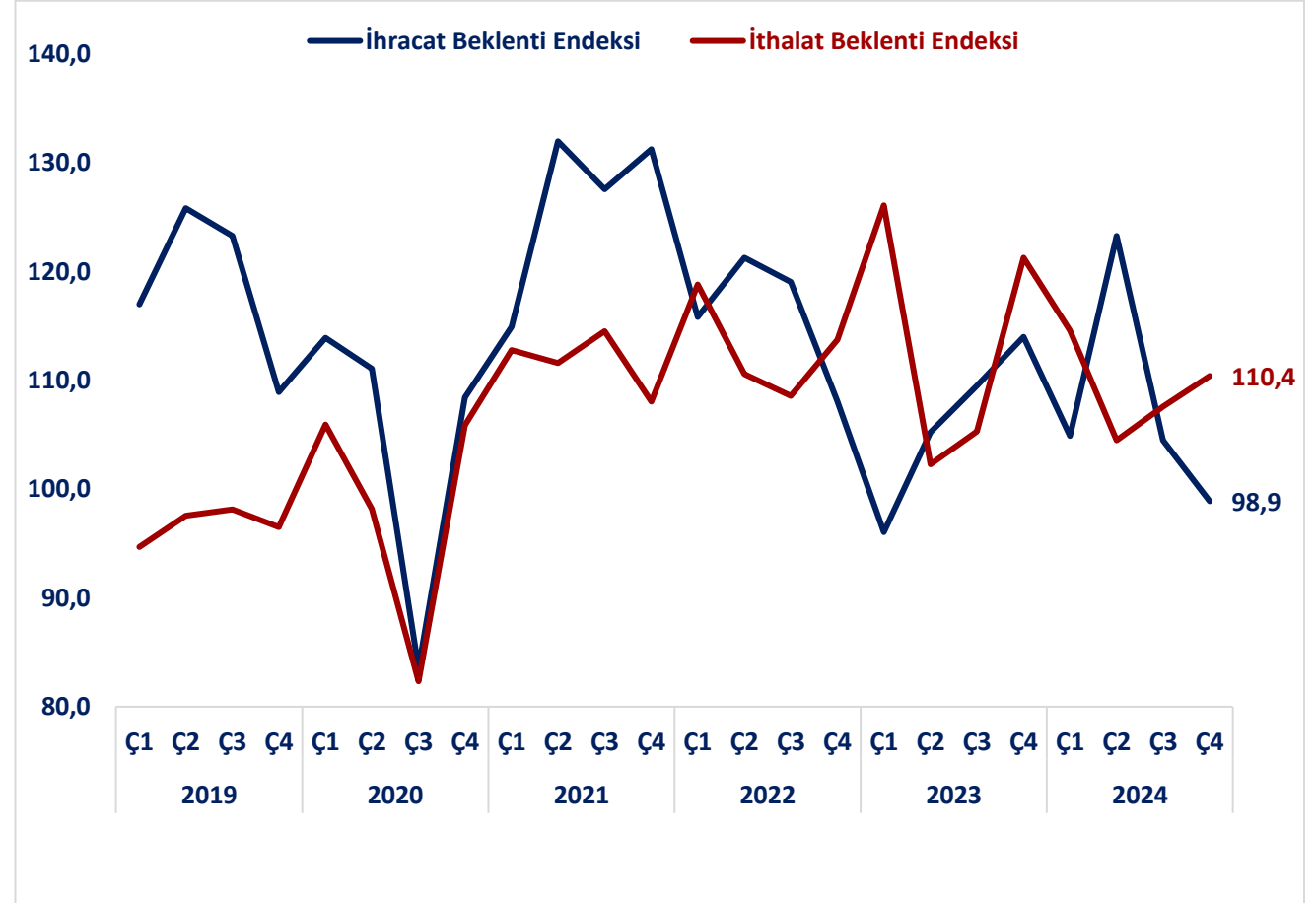
MAL TİCARETİ

Dış Ticaret Beklentisi

- 2024 yılının 4. çeyreğinde ihracat beklenti endeksi 98,9, ithalat beklenti endeksi ise 110,4 olmuştur.

Endeksin 100'ün üzerinde olması artış beklentisini (iyimserliği), 100'ün altında olması azalış beklentisini (kötümserliği), 100'e eşit olması ise bir değişim beklenmediğini (nötrlüğü) ifade etmektedir.

Dış Ticaret Beklenti Anketi (DTBA)

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

2) ULUSLARARASI HİZMET TİCARETİ

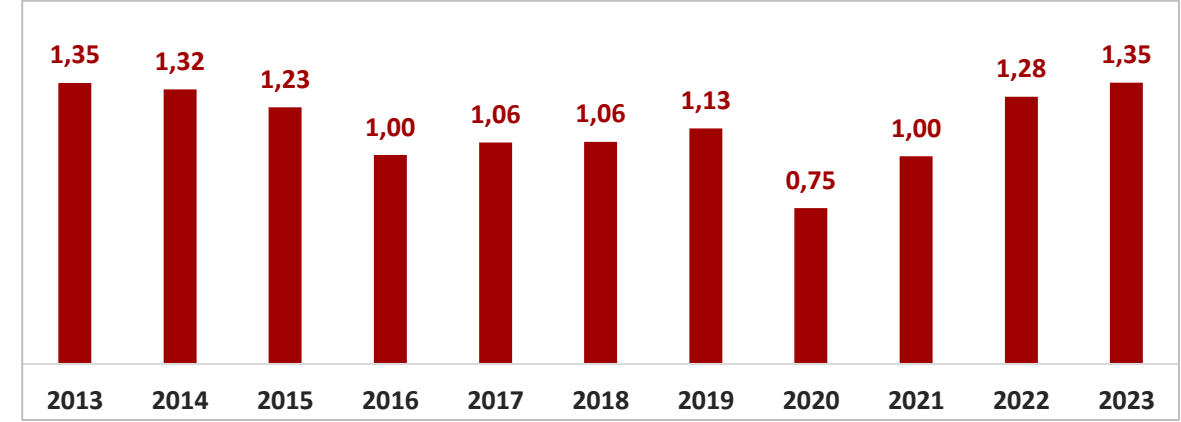
ULUSLARARASI HİZMET TİCARETİ

Türkiye'nin Küresel Hizmet Ticaretindeki Payı

- Türkiye'nin 2023 yılı küresel hizmet ihracatındaki payı %1,35 düzeyindedir.
- Türkiye'nin 2023 yılı küresel hizmet ithalatındaki payı %0,66 düzeyindedir.

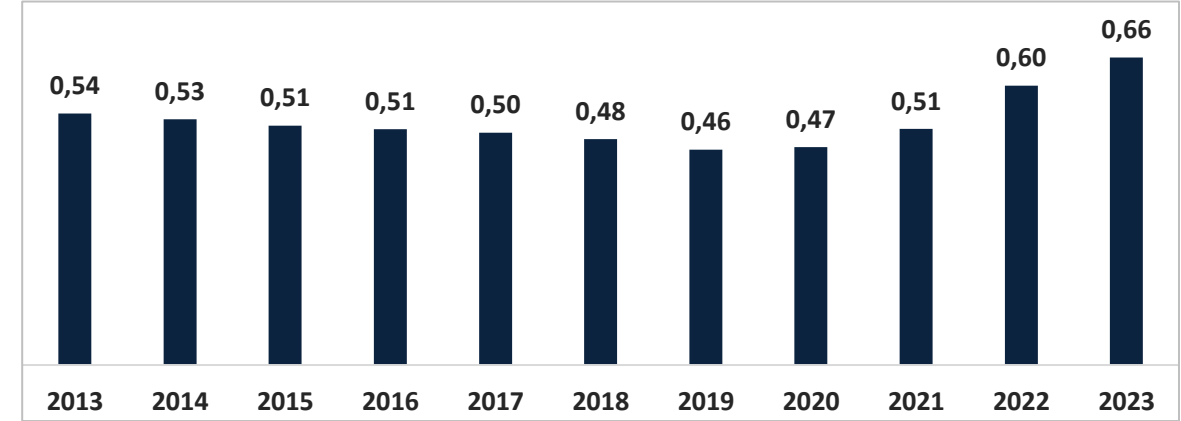
*DTÖ istatistiklerinde yer almadığı için, resmi hizmetler kalemi Türkiye'nin hizmet ihracatı istatistiklerinden çıkartılmıştır.

Türkiye'nin Küresel Hizmet İhracatındaki Payı* (%)

Kaynak: DTÖ, TCMB

Türkiye'nin Küresel Hizmet İthalatındaki Payı* (%)

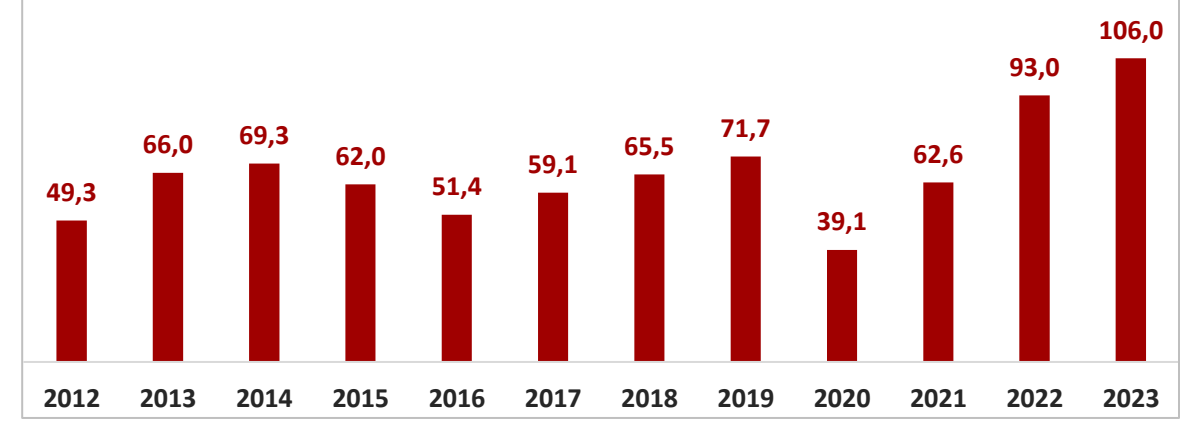
Kaynak: DTÖ, TCMB

ULUSLARARASI HİZMET TİCARETİ

Türkiye Hizmet Ticareti

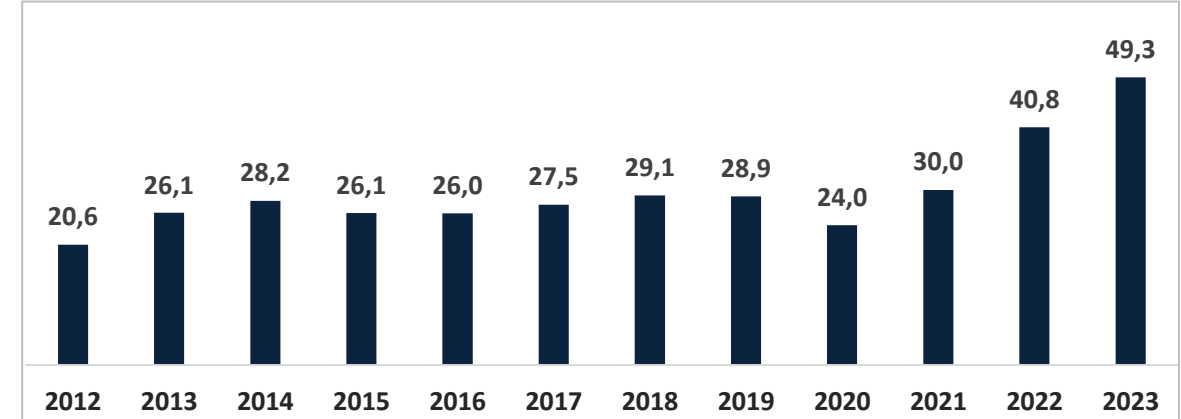
- Türkiye'nin hizmet ihracatı 2023 yılında 106 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.
- Türkiye'nin hizmet ithalatı ise 2023 yılında 49,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Böylelikle 2023 yılında hizmetler dengesi 56,7 milyar dolar fazla vermiştir.

Türkiye'nin Hizmet İhracatı (Milyar dolar)

Kaynak: TCMB

Türkiye'nin Hizmet İthalatı (Milyar dolar)

Kaynak: TCMB

ULUSLARARASI HİZMET TİCARETİ

Ödemeler Dengesi-Hizmet Kalemleri

Gelir	Ekim			Ocak-Ekim			
	Milyon Dolar	2023	2024	Değişim(%)	2023	2024	Değişim(%)
Hizmetler Geliri		10.139	10.824	6,8	90.552	97.060	7,2
Taşımacılık Geliri		3.531	3.618	2,5	32.653	33.585	2,9
Seyahat Geliri		5.205	5.689	9,3	44.225	48.780	10,3
İnşaat Geliri		31	18	-41,9	283	196	-30,7
Sigorta ve Emeklilik		166	238	43,4	2.212	2.434	10,0
Finansal Hizmetler Geliri		59	53	-10,2	474	483	1,9
Fikri Mülkiyet Hakları Kullanım Geliri		45	33	-26,7	421	403	-4,3
Telekomünikasyon, Bilgisayar ve Bilgi Hizmetleri Geliri		415	458	10,4	3.332	3.766	13,0
Diğer İş Hizmetleri Geliri		380	406	6,8	4.167	4.495	7,9
Kişisel, Kültürel ve Eğlence Hizmetleri Geliri		28	38	35,7	296	261	-11,8
Resmi Hizmetler Geliri		54	27	-50,0	447	251	-43,8
Başkasına ait Fiziksel Girdiler için İmalat Hizmetleri		34	68	100,0	285	629	120,7
Bakım ve Onarım Hizmetleri		191	178	-6,8	1.757	1.777	1,1
Gider	Ekim			Ocak-Ekim			
Milyon Dolar	2023	2024	Değişim(%)	2023	2024	Değişim(%)	
Hizmetler Gideri		4.065	4.374	7,6	39.920	43.065	7,9
Taşımacılık Gideri		1.557	1.788	14,8	15.652	17.301	10,5
Seyahat Gideri		729	573	-21,4	6.411	5.901	-8,0
İnşaat Gideri		1	1	0,0	44	14	-68,2
Sigorta ve Emeklilik Gideri		260	377	45,0	2.887	3.859	33,7
Finansal Hizmetler Gideri		63	59	-6,3	628	625	-0,5
Fikri Mülkiyet Hakları Kullanım Gideri		250	326	30,4	2.805	3.345	19,3
Telekomünikasyon, Bilgisayar ve Bilgi Hizmetleri Gideri		321	401	24,9	3.329	3.852	15,7
Diğer İş Hizmetleri Gideri		650	648	-0,3	5.961	6.054	1,6
Kişisel, Kültürel ve Eğlence Hizmetleri Gideri		44	53	20,5	395	493	24,8
Resmi Hizmetler Gideri		118	94	-20,3	984	1.074	9,1
Başkasına ait Fiziksel Girdiler için İmalat Hizmetleri		3	5	66,7	31	47	51,6
Bakım ve Onarım Hizmetleri		69	49	-29,0	793	500	-36,9

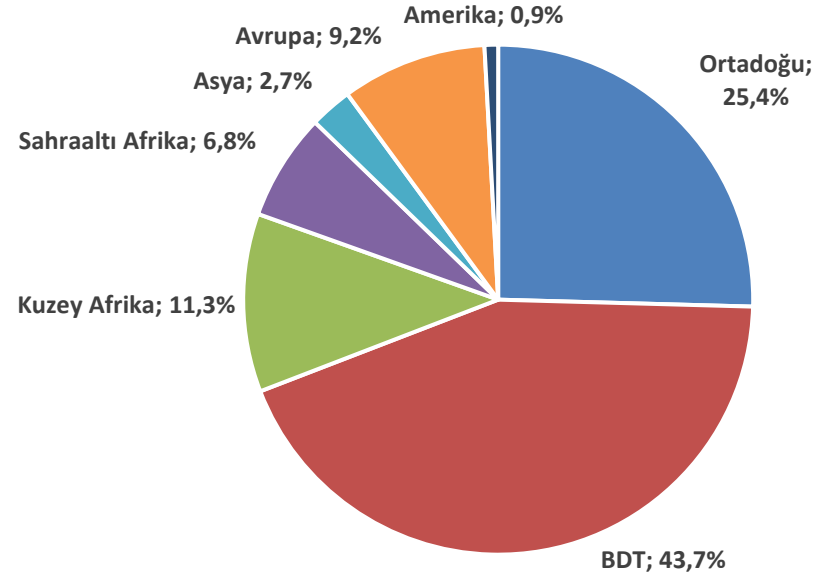
Kaynak: TCMB

ULUSLARARASI HİZMET TİCARETİ

Yurt Dışında Müteahhitlik Hizmetleri

- Türkiye, dünyanın en büyük 250 müteahhitlik şirketi listesinde 2024 yılında 43 Türk firmasıyla, Çin'den sonra 2. sırada yer almaktadır.

Müteahhitlik Hizmetlerinin Ülke Gruplarına Göre Dağılımı (1972-2024 Aralık)

Yurt Dışında Müteahhitlik Hizmetleri

Yıl	Ülke Sayısı	Proje Sayısı	Proje Bedeli (Milyar \$)	Kümülatif Proje Bedeli (Milyar \$)	Ort. Proje Bedeli (Milyon \$)
1972-2002	48	2.425	49,8	49,8	20,7
2003	35	339	6,4	56,1	18,9
2004	36	477	8,6	64,8	18,1
2005	33	452	12,9	77,7	28,6
2006	35	577	22,4	100,1	38,8
2007	45	613	25,6	125,7	41,8
2008	39	667	24,7	150,4	37,0
2009	45	505	20,1	170,6	39,8
2010	50	632	23,4	193,9	37,0
2011	51	561	24,8	218,7	44,2
2012	49	551	31,7	250,4	57,5
2013	50	437	31,2	281,6	71,5
2014	54	361	26,8	308,5	74,3
2015	57	287	24,0	332,5	83,8
2016	56	222	15,0	347,5	67,7
2017	52	314	17,9	365,4	56,9
2018	53	388	22,7	388,1	58,5
2019	45	544	19,9	408,0	36,7
2020	42	386	17,2	425,2	44,4
2021	71	457	31,5	456,7	68,9
2022	67	512	20,1	476,8	39,3
2023	68	437	28,4	505,2	64,9
2024	57	317	28,6	533,8	90,4
TOPLAM		12.461	533,8		

Kaynak: Ticaret Bakanlığı * 2024 Ocak-Aralık dönemi verileridir.

ULUSLARARASI HİZMET TİCARETİ

Hizmet İhracatı Destek Program Paketi

Hizmet İhracatı Destek Program Paketi ile tüm hizmet sunum yöntemlerini içeren bir tanımlamanın yanı sıra ülkemiz hizmet ihracatını yeni bir yaklaşımla daha da ileri aşamalara taşıyacak bir sistemin oluşturulması amaçlanmıştır. Bu şekilde, bir yandan hizmet ihracatımızın artırılması sağlanırken, diğer yandan da istatistiki anlamda daha etkin bir mekanizma ile ölçüm ve performans değerlendirmesinin de yapılacağı bir yapı vücuda getirilmiştir.

5447 sayılı Türkiye Bilişim Sektörünün Uluslararasılaşması ve E-Turquality (Bilişimin Yıldızları Programı) Hakkında Karar

5448 sayılı Hizmet İhracatının Tanımlanması, Sınıflandırılması ve Desteklenmesi Hakkında Karar

5449 sayılı Yurt Dışı Lojistik Dağıtım Ağlarının Desteklenmesi Hakkında Karar

2564 sayılı Döviz Kazandırıcı Hizmet Sektörleri Markalaşma Destekleri Hakkında Karar

2014/10 sayılı Teknik Müşavirlik Hizmetlerine Sağlanacak Devlet Yardımları Hakkında Karar

ULUSLARARASI HİZMET TİCARETİ

5448 Sayılı Hizmet İhracatının Tanımlanması, Sınıflandırılması ve Desteklenmesi Hakkında Karar

Sağlık Turizmi

Eğitim

Fuarçılık Hizmetleri

Kültürel Hizmetler

Yaratıcı Endüstriler

Spor Turizmi

Yönetim Danışmanlığı Hizmetleri

Lojistik ve Taşımacılık

Yeşil Hizmetler

Diğer Hizmetler

Yeni Bir İsim ve Kurgu

"Hizmet İhracatı" Tanımı

Uluslararası Sektörel Sınıflandırma

İlk Kez Performans Ölçümü ve İstatistik Temini

- 10 Ana Sektör
- 36 Destek Unsuru
- Sektörler Özelinde 15 Yeni Destek Unsuru

ULUSLARARASI HİZMET TİCARETİ

Mevcut Destek Unsurları

Tescil ve Koruma Desteği	Pazara Giriş Belgeleri Desteği	Acente Komisyon Desteği	Reklam, Tanıtım ve Pazarlama Desteği	Birim Desteği
Bireysel Katılım Desteği	Milli Katılım Desteği	Milli Katılım Tanıtım Desteği	Rapor Desteği	Alım Heyeti
Ticaret Heyeti	HİSER İhtiyaç Analizi Desteği	HİSER İstihdam Desteği	Sanal Fuar Organizasyon Desteği	Yarışma ve Etkinlik Desteği
Film Platosu ve Stüdyosu Kullanım Giderleri Desteği	Yurt İçi Tanıtım Desteği	Yurt İçi Eğitim Desteği	Hasta Yol Desteği	

ULUSLARARASI HİZMET TİCARETİ

Yeni Destek Unsurları

Tanıtım Heyeti
Destegi

Uluslararası Öğrenci
Ofisleri Kapasite
Geliştirme Destegi

Akademisyen
İstihdam Destegi

Uluslararası
Sıralama Destegi

Yeşil Hizmetler
İstihdam Destegi

Uluslararası
Kuruluşlara Üyelik
Destegi

Prestijli Katılım
Destegi

Ürün Yerleştirme
Destegi

HİSER Tanıtım
Destegi

HİSER Sektörel
Ticaret Heyeti
Programı Destegi

HİSER Sektörel Alım
Heyeti Programı
Destegi

Fuar Alanı Yapım
Destegi

Sektörel Nitelikli
Uluslararası Yurt İçi
Fuar Organizasyon
Destegi

Yurt Dışı Fuar
Organizasyon
Destegi

Korsanla Mücadele
Giderleri Destegi

Dublaj Veya Altyazı
Giderleri Destegi

Komplikasyon ve
Seyahat Sağlık
Sigortası Destegi

Sağlık Turizmi
İstihdam Destegi

Yabancı Dil ve Sağlık
Turizmi Eğitimi
Destegi

Sağlık ve Spor
Turizmi Sektörlerinin
Geliştirilmesi Ve
Tanıtılması Destegi

Veri Tabanı Üyelik
Destegi

ULUSLARARASI HİZMET TİCARETİ

5447 Sayılı Türkiye Bilişim Sektörünün Uluslararasılaşması ve E-Turquality (Bilişimin Yıldızları) Programı

KAPSAM – BİLİŞİM ŞİRKETLERİ

Çerçeve mantığı ile bilişim sektörüne yönelik tüm destekler tek bir program altında üç aşamalı bir sistematikte bir araya toplanmış ve Bilişim Sektörü destek kapsamı genişletilmiştir

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

ULUSLARARASI HİZMET TİCARETİ

5447 Sayılı Türkiye Bilişim Sektörünün Uluslararasılaşması ve E-Turququality (Bilişimin Yıldızları) Programı

Bilişim sektörüne özgü yeni destekler eklenmiştir

Tekno Hızlandırıcı İşbirliği
Kuruluşu Proje Desteği

Uluslararası Katma Değerli
Bilişim Yüklenici Proje
Desteği

Uluslararası Teknoloji
Pazarlama Ofisleri Desteği

Hizmet Pazarlama
Platformlarına Üyelik
Desteği

Veri Merkezi Desteği

Yazılımcılar için Simülâtör/
Test Ekipmanı Kiralama
Desteği

Yurtdışı Arama Desteği

Yurtdışı İhale Desteği

Yurtiçi Fuar Desteği

Yıldız Ofisleri Desteği

Ürün Yerleştirme Desteği

Yurt Dışında Yerleşik
Şirkete Ait
Oyun/Yazılım/Aracılık
Platformu Alımına Yönelik
Danışmanlık Desteği

Patent / Fikri Mülkiyet
Hakkı Alım Desteği

Yazılım/Oyun/Mobil
Uygulama Test Desteği

ULUSLARARASI HİZMET TİCARETİ

5449 Sayılı Yurt Dışı Lojistik Dağıtım Ağlarının (YLDA) Desteklenmesi Hakkında Karar

YLDA Nedir?

İşbirliği kuruluşları tarafından yurt dışında kurulan, satın alınan, kiralanan veya hizmet alınan; depolama, yükleme, boşaltma, sevkiyat, elleçleme, tehlikeli madde hizmetleri, soğuk depolama ve dağıtım faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi için en az iki modlu taşımacılık imkanlarına sahip tesisler ile entegre çalışacak dağıtım ağının işletilmesine yönelik yük konsolidasyonunu sağlayacak ve ürünü üreticiden tüketiciye ulaştıracak bilişim mekanizmalarını içeren uçtan uca lojistik sürecini kapsayan sistemdir.

Destek Unsurları

YLDA/YSV İlk Kurulum Desteği

Cep Depo/Tesis Desteği

İstihdam Desteği

Navlun Borsası Kurulumu Desteği

Reklam, Tanıtım ve Pazarlama Desteği (Yurt Dışı)

Reklam, Tanıtım ve Pazarlama Desteği (Yurt İçi)

ULUSLARARASI HİZMET TİCARETİ

5449 Sayılı Yurt Dışı Lojistik Dağıtım Ağlarının (YLDA) Desteklenmesi Hakkında Karar

Hedefler

İhracatımızda sürekliliği sağlayarak hizmet ve mal ihracatımızı artırmak

Önemli pazarlardaki ihracat performansımızı istikrarlı kılabilecek altyapı olanaklarını oluşturmak

İhracatçılarımızın uluslararası tedarik ve dağıtım zincirlerine daha hızlı ve rekabetçi fiyatlarla dahil olmalarını sağlamak

Alternatif güzergahlar sayesinde kara sınır kapılarımızdaki yoğunluğu azaltmak

Sonuçlar

Tüm lojistik süreçlerin uçtan uca yönetildiği entegre bir model kuruldu

Dağıtım ağları sayesinde ihrac ürünlerimiz son alıcısına 24 ila 48 saat içerisinde ulaştırılıyor

Yükün konsolide edilerek taşınması ile navlun maliyetleri yüzde 20'ye varan oranlarda azaltıldı

Çok modlu taşımacılık ile farklı modlara etkin bağlantıları bulunan bir yapı oluşturuldu

E- YATIRIM ORTAMI

YATIRIM ORTAMI

Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları

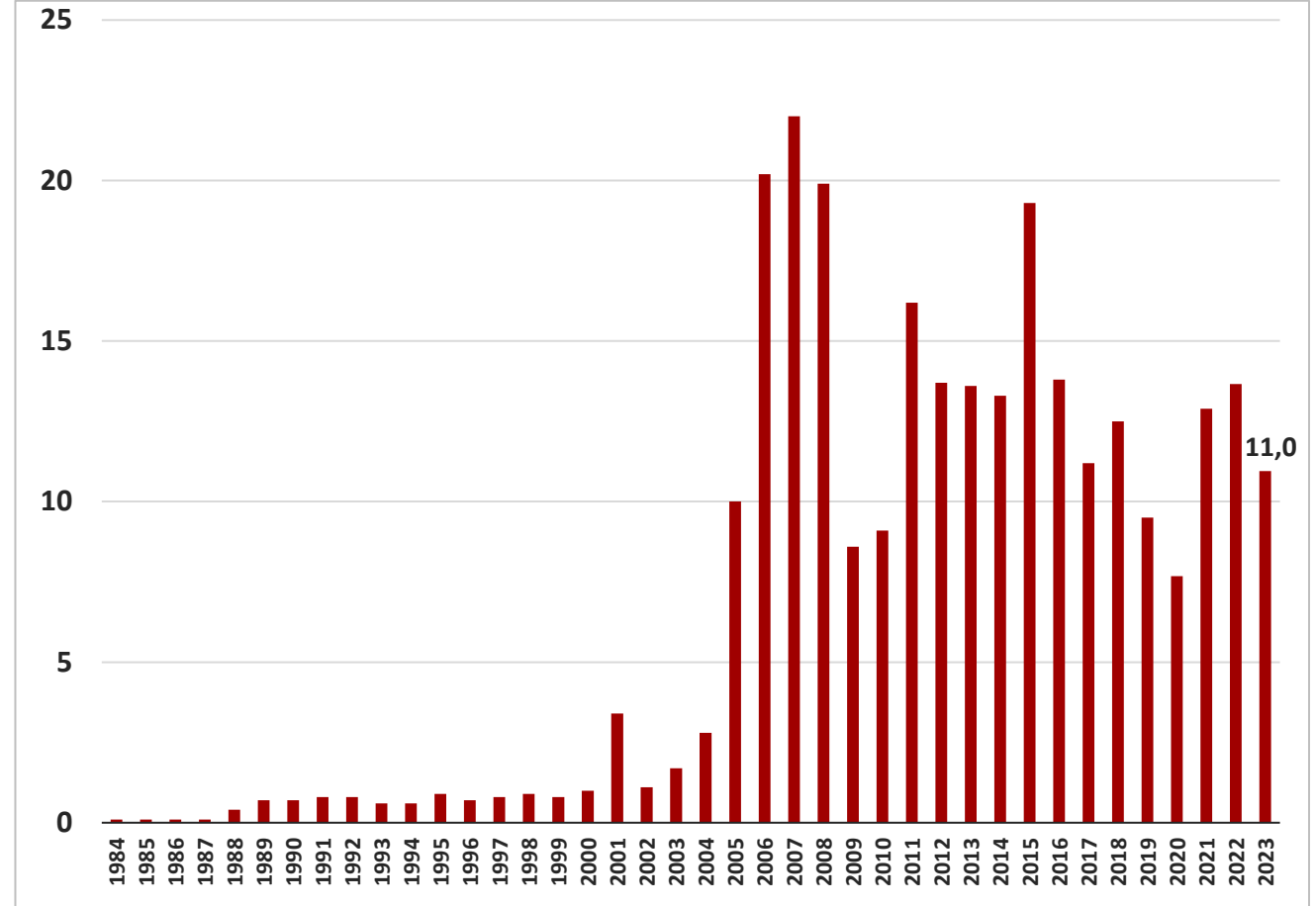
1. ABD
2. Almanya
3. Arnavutluk
4. Avustralya
5. Avusturya
6. Azerbaycan
7. B.A.E.
8. Bahreyn
9. Bangladeş
10. Belçika
11. Beyaz Rusya
12. Bosna-Hersek
13. Brezilya
14. Bulgaristan
15. Cezayir
16. Çad
17. Çek Cumhuriyeti
18. Çin
19. Danimarka
20. Endonezya
21. Estonya
22. Etiyopya
23. Fas
24. Filipinler
25. Finlandiya
26. Fransa
27. Gambiya
28. Güney Afrika Cum.
29. Güney Kore
30. Gürcistan
31. Hırvatistan
32. Hindistan
33. Hollanda
34. İngiltere
35. İran
36. İrlanda
37. İspanya
38. İsrail
39. İsveç
40. İsviçre
41. İtalya
42. Japonya
43. K.K.T.C.
44. Kanada
45. Karadağ
46. Katar
47. Kazakistan
48. Kırgızistan
49. Kosova
50. Kuveyt
51. Letonya
52. Litvanya
53. Lübnan
54. Lüksemburg
55. Macaristan
56. Makedonya
57. Malezya
58. Malta
59. Meksika
60. Mısır
61. Moğolistan
62. Moldova
63. Norveç
64. Özbekistan
65. Pakistan
66. Polonya
67. Portekiz
68. Romanya
69. Ruanda
70. Rusya
71. Sırbistan
72. Singapur
73. Slovakya
74. Slovenya
75. Sudan
76. Suriye
77. Suudi Arabistan
78. Tacikistan
79. Tayland
80. Tunus
81. Türkmenistan
82. Ukrayna
83. Umman
84. Ürdün
85. Venezuela
86. Vietnam
87. Yemen
88. Yeni Zelanda
89. Yunanistan

YATIRIM ORTAMI

Doğrudan Yabancı Yatırımlar

- 1984-2002 döneminde 14,6 milyar ABD doları olan doğrudan yabancı yatırım tutarı, 2003-2023 döneminde kümülatif olarak 262,5 milyar dolara ulaşmıştır.
- Doğrudan yabancı yatırımlarda 2023 yılı Ekim ayında 1 milyar 389 milyon dolar giriş gerçekleşmişken 2024 yılı Ekim ayında 770 milyon dolar giriş kaydedilmiştir.

Doğrudan Yabancı Yatırımlar (Milyar ABD Doları)

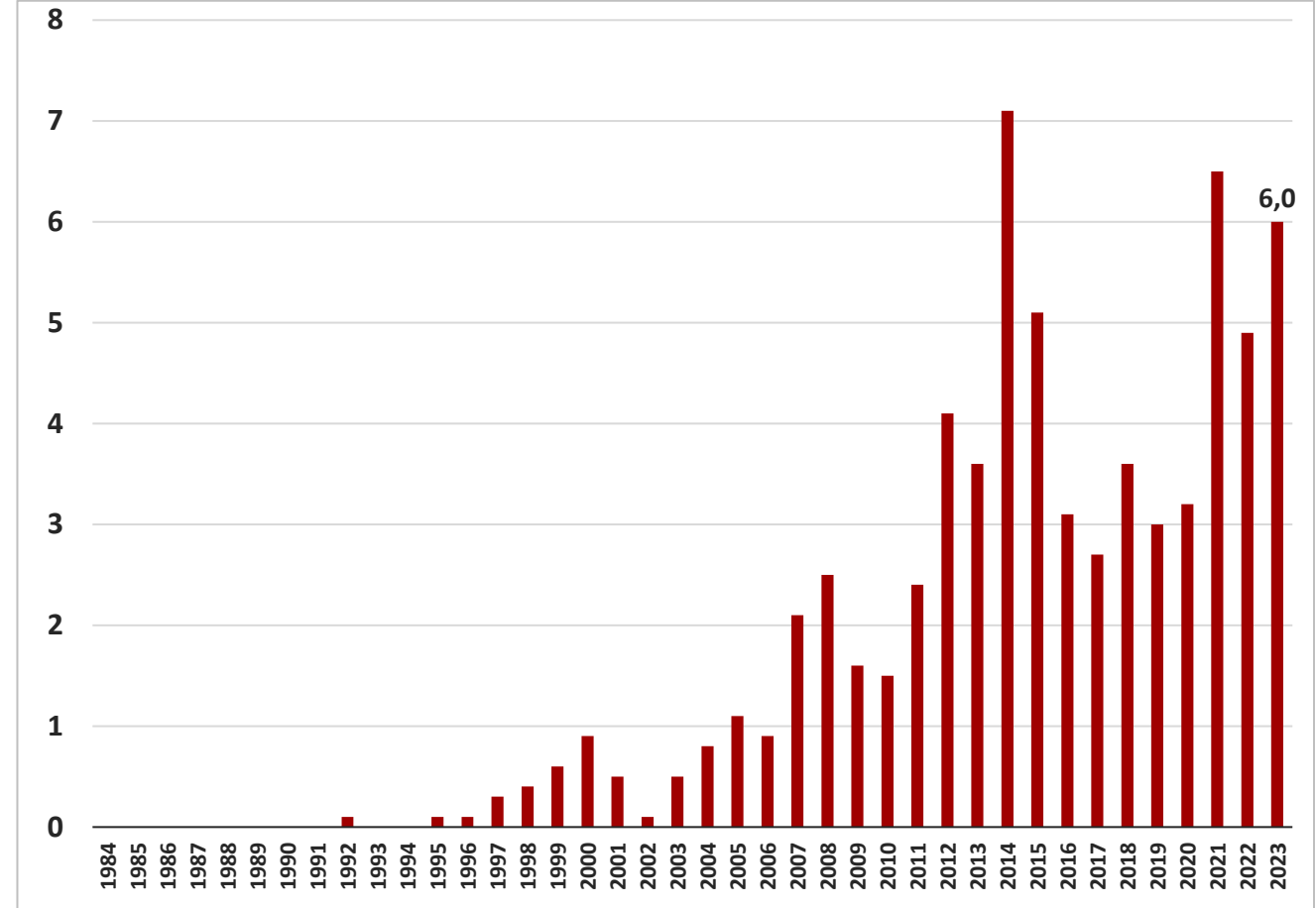
Kaynak: TCMB

YATIRIM ORTAMI

Yurt Dışına Doğrudan Yatırımlar

- Türk yatırımcıların yurt dışında gerçekleştirdiği doğrudan yatırımların toplamı, 2003'ten 2023'e kadar kümülatif olarak 66,2 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır.
- 2024 yılı Ekim ayında yurt dışına doğrudan yatırımlar bir önceki yılın aynı ayına göre %77 artış ile 974 milyon dolar olmuştur.

Yurt Dışına Doğrudan Yatırımlar (Milyar ABD Doları)

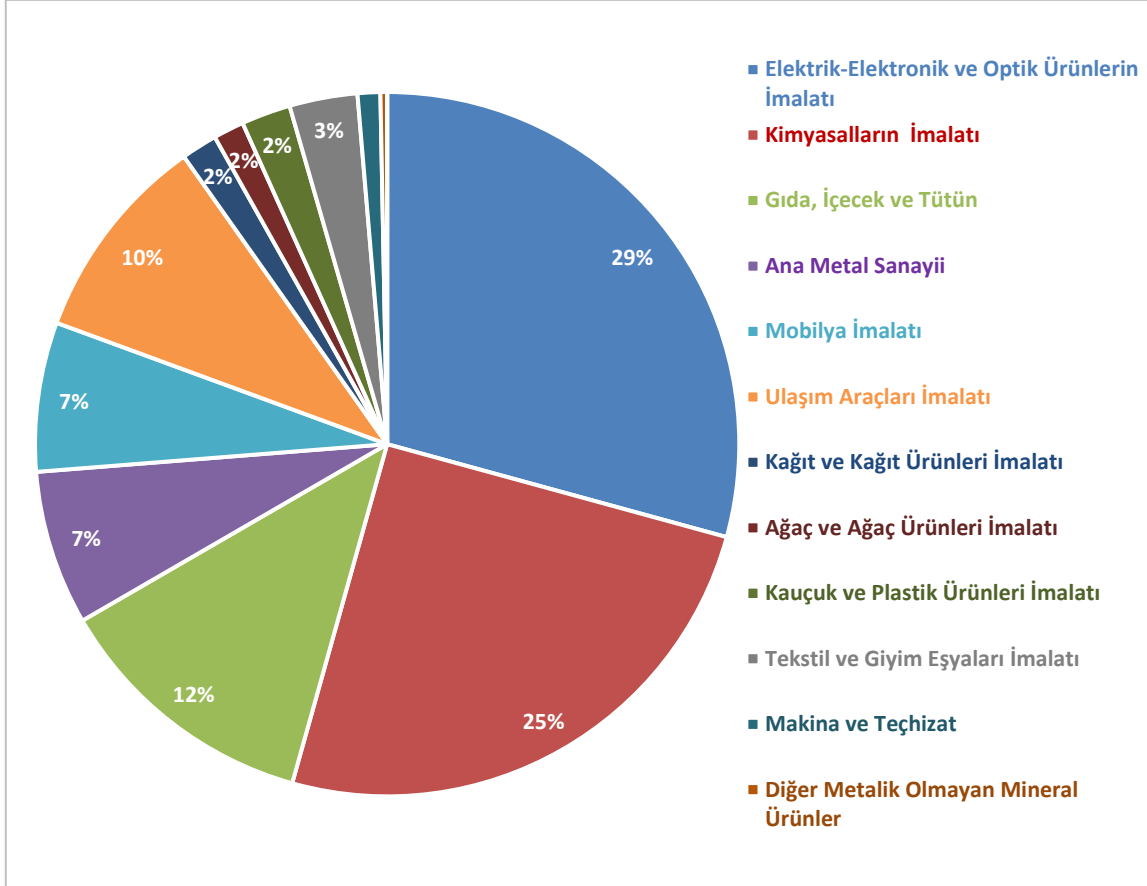

Kaynak: TCMB

YATIRIM ORTAMI

Yabancı Yatırımlar

İmalat Sanayisinde Alt Sektörlerin Payı (%) (2024 Ocak-Ekim)

Kaynak: TCMB

Yabancı Yatırımların Sektörlere Göre Dağılımı (Milyon Dolar)

SEKTÖRLER	Yıllık		Ocak-Ekim	
	2022	2023	2023	2024
TARIM SEKTÖRÜ	71	28	12	172
SINAI SEKTÖRÜ	2.099	2.414	1.993	1.882
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	174	173	173	180
İmalat	1.565	1.743	1.336	1.634
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı	360	497	483	68
Su Temini, Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	0	1	1	0
HİZMETLER SEKTÖRÜ	4.815	3.421	2.363	2.694
TOPLAM	6.985	5.863	4.368	4.748

Kaynak: TCMB

YATIRIM ORTAMI

Doğrudan Yabancı Yatırımların (DYY) Ülkelere Göre Dağılımı (Milyon Dolar)

Sıra*	Ülkeler	2023 DDY	2024 DDY (Ekim)	2024 DYY (Ocak-Ekim)
1	Almanya	511	97	598
2	Hollanda	1.167	67	885
3	İngiltere	325	63	343
4	Amerika Birleşik Devletleri	206	62	524
5	Azerbaycan	375	29	332
6	İsviçre	215	25	309
7	Belçika	158	11	42
8	Hong Kong	49	10	57
9	Fransa	403	9	145
10	İrlanda	272	7	338
11	Libya	0	5	5
12	Avusturya	48	4	68
13	İsveç	16	4	53
14	Birleşik Arap Emirlikleri	583	4	114
15	Hindistan	2	4	4
16	Virgin Adaları (İngiliz)	52	3	34
17	İtalya	68	2	78
18	Lüksemburg	108	2	64
19	Brezilya	0	2	2
20	Danimarka	18	1	21
LİSTE TOPLAMI		4.576	411	4.016
TOPLAM		5.863	417	4.748

*Sıralama 2024 Ekim ayına göre dir.

Kaynak: TCMB

F- SERBEST BÖLGELER

SERBEST BÖLGELER

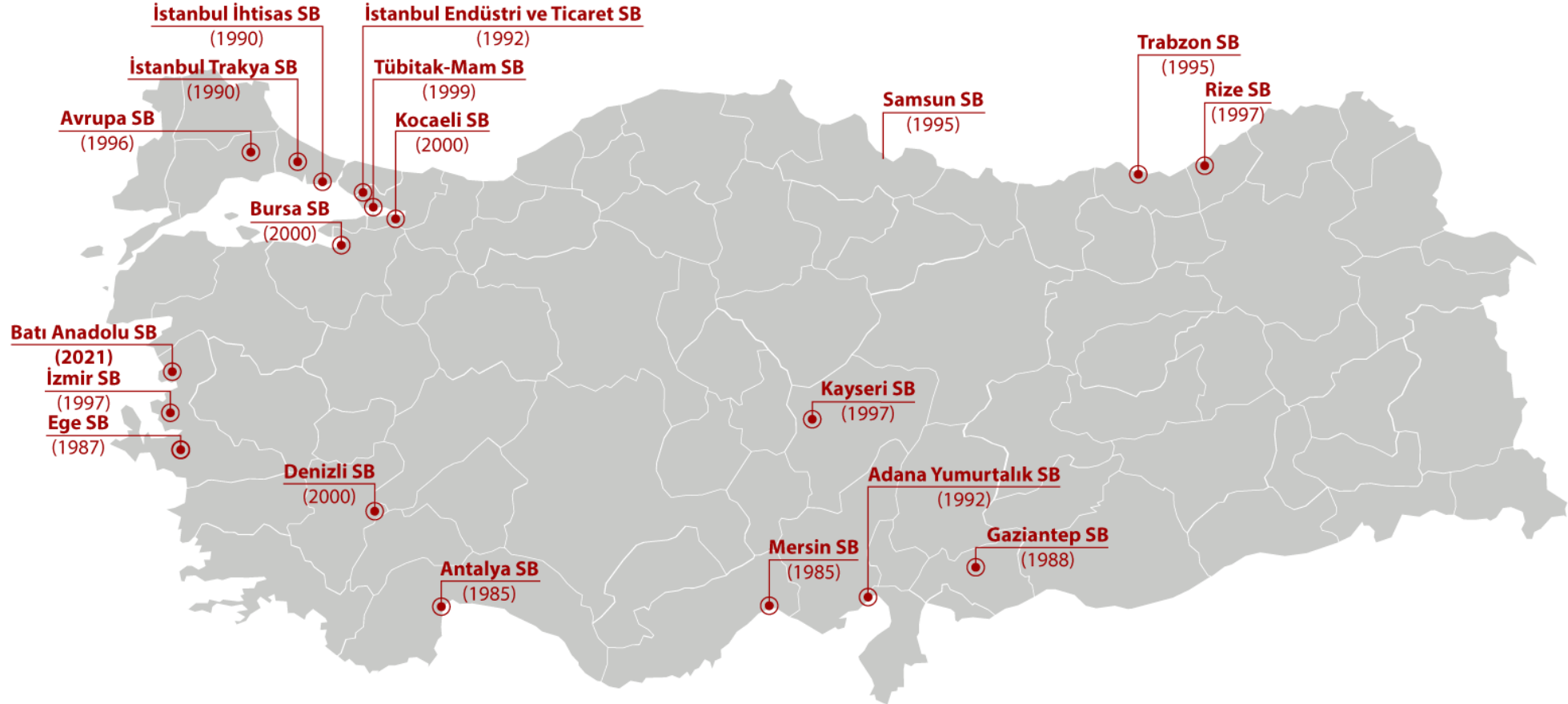
Serbest Bölgelerin Sağladığı Avantajlar

- Üretici Kullanıcılar İçin Vergi Avantajlarından Yararlanma İmkânı
- Orta ve Uzun Vadede Geleceği Planlayabilme İmkânı
- Kâr Transferi İmkânı
- Ticaret Kolaylığı İmkânı
- Gümrük Vergisi Prosedüründen Arındırılmış Ticari Faaliyet İmkânı
- AB ve Gümrük Birliği Kriterlerinin Gerektirdiği Serbest Dolaşım Belgelerinin Temini İmkânı
- Eşitlik Prensibi
- Zaman Kısıtlaması Bulunmaması
- Pazar İhtiyaçlarına ve Şartlarına Göre Serbestçe Belirlenecek Ticari Faaliyet İmkânı
- Gerçekçi Bir Enflasyon Muhasebesi İmkânı
- Yerli ve Yabancı Tüm Pazarlara Erişim İmkânı
- Azaltılmış Bürokratik Prosedür ve Dinamik İşletme Yönetimi
- Stratejik Avantaj
- Her Türü Ticari ve Sınai Faaliyete Uygun ve Ucuz Altyapı İmkânı
- Tedarik Zinciri İmkânlarından Yararlanma Kolaylığı

SERBEST BÖLGELER

Ülkemizdeki Serbest Bölgeler

- Serbest Bölgelerde 2024 yılı Aralık ayı itibarıyla 96.436 kişiye istihdam sağlanmıştır.

SERBEST BÖLGELER

İhtisas Serbest Bölgeleri

- Ülkemizin Ar-Ge, katma değer ve yüksek teknoloji içerikli mal ve hizmet ihracatı payının artırılması amacıyla Bakanlığımızca İhtisas Serbest Bölgeleri projesi hayata geçirilmiştir.
- Bu kapsamda, 20/02/2020 tarihinde İstanbul İhtisas Serbest Bölgesi ilan edilmiştir.
- İhtisas Serbest Bölgelerinde 2635 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile yazılım ve bilişim sektöründe olgunlaşmış ve ihracata yönelmek isteyen Ar-Ge yoğun, yüksek katma değerli, inovasyon ve teknoloji odaklı yatırımlara daha geniş imkânlar ile istihdam ve kira destekleri sağlanmaktadır.
- Bu bölgelerde yazılım ve bilişim sektörlerinde yapılacak yatırımlar öncelikli yatırım konuları arasına alınmış ve 5. bölge yatırım teşviklerinden yararlanmaları sağlanmıştır.

SERBEST BÖLGELER

Yeni Serbest Bölge Kurulması: Batı Anadolu Serbest Bölgesi

- Ülkemizin önemli üretim ve ticaret merkezlerinden olan İzmir ilindeki endüstriyel ve ticari faaliyetleri ihracata yönlendirmek, ihracata yönelik yatırım ve üretimi teşvik etmek amaçları doğrultusunda; Batı Anadolu Serbest Bölgesi kurulmasına ve 30 yıl süreyle BASBAŞ - Batı Anadolu Serbest Bölgesi Kurucu ve İşleticisi A.Ş. tarafından kurulup işletilmesine yönelik 4482 sayılı Karar, Sayın Cumhurbaşkanımızın tensipleriyle 08/09/2021 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.
- Bu kapsamda söz konusu 2,4 milyon metrekare büyüklüğündeki hazine arazisinde faaliyet ruhsatı olarak faaliyet göstermek isteyen çeşitli firmalara faaliyet ruhsatı düzenlenerek açık alan kiralamaları yapılmış olup halihazırda faaliyet ruhsatı başvuruları devam etmektedir.

SERBEST BÖLGELER

Serbest Bölgelerin Ticaret Hareketleri (Milyon ABD Doları)

Milyon Dolar	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Yurt içinden Bölgelere	2.887	2.732	2.205	2.125	2.376	2.563	2.665	2.574	3.466	3.808	3.870	3.617
Bölgelerden Yurt dışına	7.701	7.958	7.494	7.041	7.525	8.147	7.978	7.727	9.755	11.431	12.478	11.993
Yurt dışından Bölgelere	7.490	7.059	6.550	5.868	6.404	6.453	5.633	7.028	7.073	11.155	9.277	7.901
Bölgelerden Yurt içine	5.162	4.683	4.012	3.999	4.073	3.766	3.379	4.729	4.325	6.430	5.063	4.180
TOPLAM TİCARET HACMİ*	23.240	22.432	20.261	19.033	20.378	20.929	19.656	22.058	24.618	32.823	30.688	27.691

2024 yılında serbest bölgelerde gerçekleşen ticaret akışlarının yönlerine göre toplamı 27,7 milyar dolar olmuştur.

Kaynak: Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü

*Ticaret akışlarının yönlerine göre toplamı

SERBEST BÖLGELER

Serbest Bölgelerde Sektörel Yoğunlaşma

İstanbul İhtisas Serbest Bölgesi	Yazılım
Antalya Serbest Bölgesi	Yat İnşa, Medikal
Kocaeli Serbest Bölgesi	Gemi İnşa
Avrupa Serbest Bölgesi	Hazır Giyim
Mersin Serbest Bölgesi	Hazır Giyim
Bursa Serbest Bölgesi	Otomotiv
İzmir Serbest Bölgesi	Deri
TÜBİTAK – MAM Teknoloji Serbest Bölgesi	AR-GE
Adana Yumurtalık Serbest Bölgesi	Gemi Tamir ve Bakım

Kaynak: Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü

G- İKİLİ, BÖLGESEL, ÇOKLU VE ÇOK TARAFLI TİCARET

İKİLİ, BÖLGESEL, ÇOKLU VE ÇOK TARAFLI TİCARET

Ticari İlişkiler

- **İkili Ticari İlişkiler**
  - Avrupa, AB Harici Avrupa, Asya-Pasifik, Avrasya, Orta Doğu, Afrika, Amerika
  - Ülkemizin **125 ülke ile Karma Ekonomik Komisyon (KEK)**, 19'u AB üye ülkeleri olmak üzere **27 ülke ile Ekonomik ve Ticari Ortak Komite (ETOK-JETCO)** mekanizması mevcuttur.
- **Bölgesel Ticari İlişkiler**
  - AB, EİT, D8, KEİ, İİT, İSEDAK, Türk Devletleri Teşkilatı
- **Çok Taraflı Ticari İlişkiler**
  - DTÖ, G20, BM, DGÖ, OECD

İKİLİ, BÖLGESEL, ÇOKLU VE ÇOK TARAFLI TİCARET

Türkiye'nin STA ve TTA'ları

YÜRÜRLÜKTEKİLER

STA

EFTA (1992) Revize EFTA (2021)	Sırbistan (2010) Ek Protokoller (2019)
İsrail (1997)	Karadağ (2010) Ek Protokoller (2022)
Kuzey Makedonya (2000)	Şili (2011)
Bosna Hersek (2003) Revize Bosna H. (2021)	Morityus (2013)
Tunus (2005)	G. Kore (2013) Yatırım ve Hizmetler (2024)
Filistin (2005)	Malezya (2015) Ek Protokol (İç onay)
Fas (2006)	Moldova (2016)
Mısır (2007)	Faroe A. (2017)
Arnavutluk (2008)	Singapur (2017)
Gürcistan (2008) Ek Protokoller (İç onay)	Kosova (2019)
Birleşik Krallık (2021)	Venezuela (2020)
Birleşik Arap Emirlikleri (2023)	

YÜRÜRLÜKTEKİLER

TTA

İran (2015)	D-8 (2016)
Azerbaycan (2021) Ek Protokol (2024)	TPS-OIC (2022)
Pakistan (2023)	Özbekistan (2023)

MÜZAKERELERİ TAMAMLANANLAR

MÜZAKERELERİ DEVAM EDENLER

STA	STA/TTA
Lübnan	Japonya
Katar	KİK
Sudan	Endonezya
Ukrayna	Birleşik Krallık (Güncelleme)
TTA	TTA
Maldivler	Cezayir
	Özbekistan (Genişletme)

Yürürlükte: 23 STA ve 4 TTA

Müzakere Süreci Tamamlanan: 4 STA, 1 TTA

Müzakere Süreci Devam Eden: 4 STA ve 2 TTA

İKİLİ, BÖLGESEL, ÇOKLU VE ÇOK TARAFLI TİCARET

G20 Dönem Başkanlığı

- G20 ülkeleri ABD, Almanya, Arjantin, Avrupa Birliği, Avustralya, Brezilya, Çin, Endonezya, Fransa, Güney Afrika, Güney Kore, Hindistan, İngiltere, İtalya, Japonya, Kanada, Meksika, Rusya, Suudi Arabistan ve Türkiye'den oluşmaktadır.
- G20 ülkeleri, dünya ekonomisinin %80'ini; küresel ticaretin %75'ini ve dünya nüfusunun yaklaşık üçte ikisini temsil etmektedir.
- G20 Dönem Başkanlığı her sene bir üye ülke tarafından yürütülmekte olup 2025 yılı Başkanlığını Güney Afrika yürütmektedir.

İKİLİ, BÖLGESEL, ÇOKLU VE ÇOK TARAFLI TİCARET

Türk Devletleri Teşkilatı

Türk Devletleri Teşkilatı'na Üye Ülkeler

Üye Ülkeler	
	Azerbaycan
	Kazakistan
	Kırgızistan
	Özbekistan
	Türkiye
Gözlemci Ülkeler/Örgütler	
	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
	Macaristan
	Türkmenistan
	Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT)

Kaynak: Trademap, IMF, Kıbrıs Türk Ticaret Odası, KKTC Merkez Bankası, Türk Cumhuriyetleri Ekonomik Görünümü, KKTC Ekonomi ve Enerji Bakanlığı Ticaret Dairesi

Üye ve Gözlemci Ülkelerin Ekonomik Göstergeleri (2023)

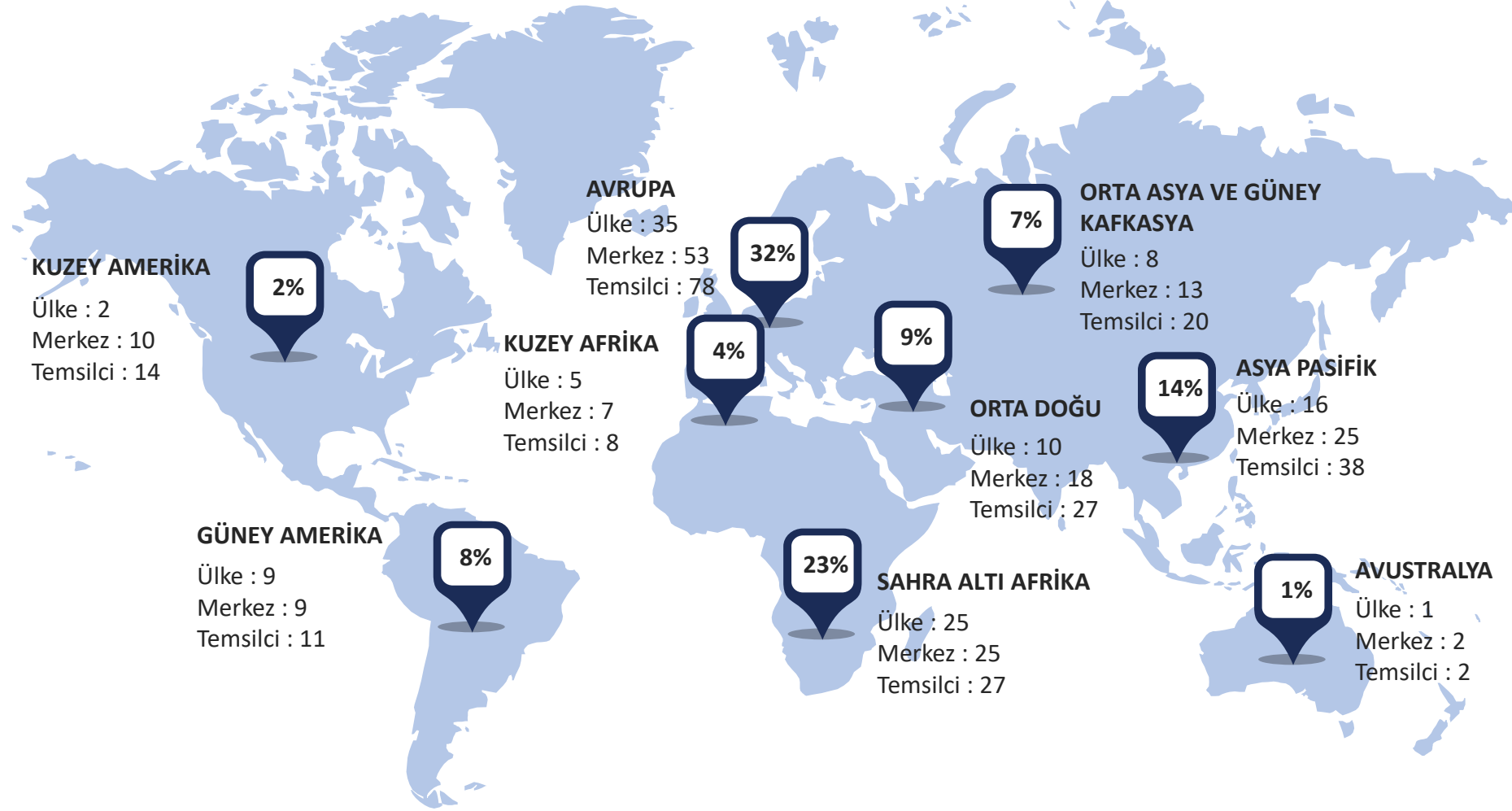
Ülkeler	GSYH (Milyar \$)	Reel GSYH Artış Oranı(%)	Mal İhracatı (Milyar \$)	Mal İthalatı (Milyar \$)
Üye Ülkeler				
Azerbaycan*	72,4	1,1	33,9	17,3
Kazakistan*	263,4	5,1	78,8	61,2
Kırgızistan*	14,0	6,1	3,3	12,3
Özbekistan*	101,6	6,3	18,1	28,7
Türkiye	1.130,0	5,1	255,6	362,0
Gözlemci Ülkeler				
KKTC	3,4**	4,0**	0,2	2,8
Macaristan*	212,6	-0,9	158,1	148,9
Türkmenistan*	77,7	2,0	14,4	3,6

*Tahmin verileri

**2021 yılı verileri

İKİLİ, BÖLGESEL, ÇOKLU VE ÇOK TARAFLI TİCARET

Ticaret Bakanlığı Yurt Dışı Teşkilatı

Hâlihazırda **111** Ülke, **162** Merkez'de (**3**'ü Daimi Temsilcilik) **225** Ticaret Müşaviri/Ataşesi görev yapmaktadır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
TİCARET BAKANLIĞI